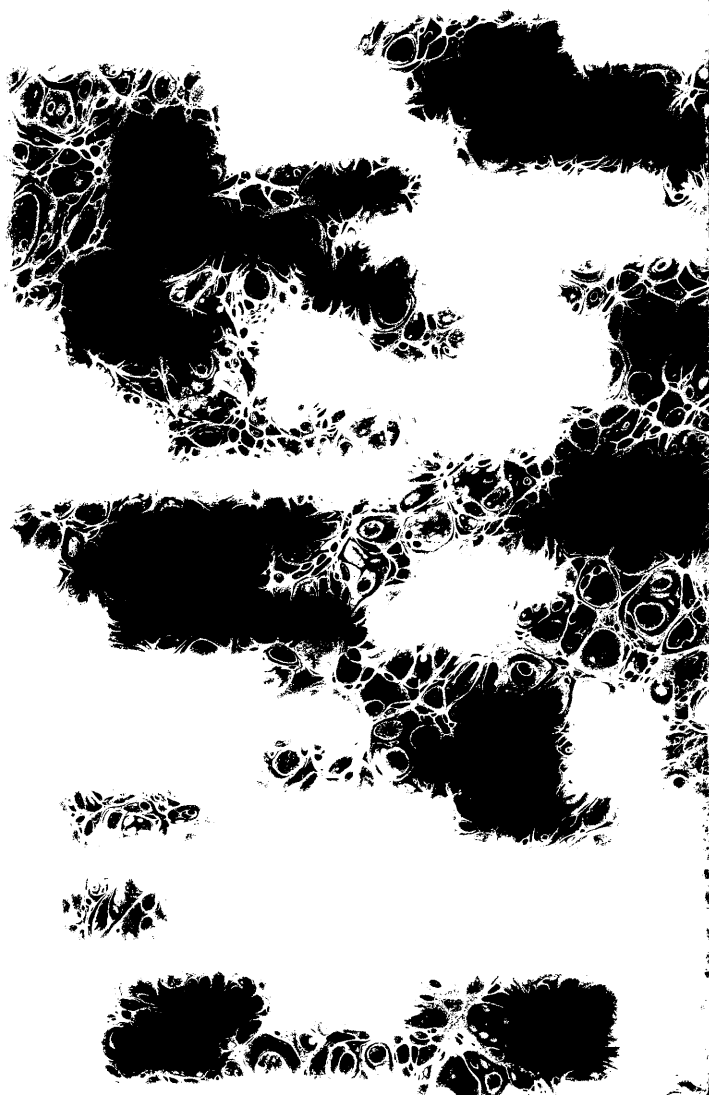

212:31

N A T U U R
E N
H U I S H O U D K U N D I G E
H I S T O R I E
D E R
H O N D E N ,
O F
O N D E R W I J S

HOE MEN HONDEN OPVOEDEN, OPPAS-
SEN, GEWENNEN, DERZELVER INNER-
LIJKE EN UITERLIJKE ZIERTEN GE-
NEEZEN, EN HEN NA BELIEVEN
KLEIN HOUDEN, OF IN WASDOM
VERHINDEREN KAN;

ALS OOK
VAN HET GEBRUIK DERZELVEN IN DE
GENEESKUNDE; BENEVENS EENI-
GE MIDDELEN TEGEN DEN BEET
VAN DOLLE HONDEN.

DOOR

W. T.

VIT HET HOOGDUITSCH VERTAALD.

Te D O R D R E C H T, bij
A. B L U S S É E N Z O O N ,

1796.

46
02451

N A T U U R
E N
H U I S H O U D K U N D I G E
H I S T O R I E
D E R
H O N D E N.

I N L E I D I N G.

De Hond is, in veel opzichten, een zeer nuttig en bijna onontbeerlijk dier. Een ieder weet hoe noodig de Landman hem heeft, met betrekking tot deszelfs veiligheid. Hij moet niet alleen deszelfs land maar ook deszelfs vruchten en vee bewaaken. De Hond kenmerkt zig voornaamentlijk door zijne *waakzaamheid*. Eene bijzonder prijswaardige eigenschap in hem, is zijn *getrouwheid*. Immers hij is, tevens met het Paard, onder de overige dieren, het getrouwste aan den Mensch. Men heeft voorbeelden, dat Honden voor hunne Meesters, tegen straatroovers gevogten hebben; en offchoon ze deerlijk met slagen mishandeld werden, echter van de lijken hunner Meesters niet geweeken zijn, maar de vogels, en wilde dieren 'er van afgejaagd hebben.

IV I N L E I D I N G.

In *Epirus* heeft eens een Hond onder een menigte Menschen den moordenaar van zijn' Meester herkend, en hem, door onophoudelijk baffen en bijten, tot bekentenis van zijn misdaad gebragt. Dikwijls heeft een Hond, wiens Meester gestorven of vermoord geworden was, niet willen eeten, en is door honger uitgeteerd. Toen de Houtmijt, ter verbranding van het Lijk van Koning *LYSIMACHUS* geschikt, aangestoken was, stortte zijn Hond zig in de vlam en werd door het vuur verteerd. De Inwooners van *Colophon* en *Castabala* onderhielden geheele benden van Honden, welken zij in den krijg gebruikten. Deze stelden zij vooraan in den slag, en zij weeten nooit terug. Zij waren hunne getrouwste hulpbenden, en hadden bovendien geen soldij noodig.

Slegts de Honden alleen kennen ten allen tijde hunne Meesters, en, zoo hun, een hun onbekend geworden Meester, toevallig bejegent, herkennen zij hem en bewijzen hem hunne blijdschap op verschillende wijzen. Zij alleen kennen de naamen en stemmen hunner Heeren. Zij herinneren zig de verste wegen, en geen dier heeft een sterker geheugen.

VAN DE VERSCHEIDENE SOORTEN
VAN HONDEN, EN DERZELVER
BIJZONDERE EIGENSCHAPPEN.

Men kan de Honden in verscheidene soorten verdeelen. 'Er zijn *Huishonden*, *Herdershonden*, *Patrijshonden*, *Jagthonden*, *Windhonden*, *Bologneeshonden*, *Bulhonden* of Engelsche *Doggen*, *Brakken*, *Poedelhonden* of *Waterhonden*, *Turksche*, *Spaansche*, *Siberische*, *Deensche*, *IJslandsche Honden*, enz.

De Bulhond, of Engelsche Dog, is van eene buitengemeene grootte en sterkte. Hij is in staat om een' mensch van de beën te helpen, en wordt daarom, met recht, voor een' schrik der dieven gehouden. Zulk eenen Hond, bijvoorbeeld, schonk de Koning van *Albaniën* aan den naar Indiën reizenden ALEXANDER den Grooten. Hij was van eene buitengewoone grootte, en ALEXANDER, zig over zijne gestalte verwonderende, liet Bee-

6 NATUURLIJKE HISTORIE

ren, wilde Zwijnen en Rheeën, aanvoeren, hoo-
pende dat hij dezelve zoude aanvallen; maar de
Hond bleef stil en onbeweeglijk liggen. Door de-
ze traagheid van een zo groot lighaam, werdt de
Vorst zodanig vertoornd, dat hij hem deedt doo-
den. De Koning van *Albaniën* vernam dit, en
zondt hem daarop een' anderen Hond met de er-
innering dat hij de proef van dezen niet met klei-
ne dieren, maar met Leeuwen en Elephanten
neemen moest. ALEXANDER nam 'er ten eer-
sten de proef van, en oogenbliklijk zag hij, tot zijn
grootste verwondering, den Leeuw uitgestrekt op
den grond liggen. Hij deedt daarop ten eersten
een' Elephant aanbrengeu, welke het zelfde lot
onderging. — Want hij bastte verschrikkelijk, ter-
wijl hem de haren over het geheele lighaam over-
einde stonden, daarop nam zijn moed toe; hij
sprong dan hier, dan weder daar, tegen het dier
op; greep het op de geschikteste plaatsen aan, en
ontweek het zo lang, tot hij het zo fel ter
aarde wierp, dat 'er de grond van dreunde.

Het Bologneeshondjen daartegen, een fraai,
klein, van vooren hairig diertjen, 't welk onder
de schoothondjens geteld wordt, is inzonderheid
bij de vrouwen zeer geliefd, en menig eene voor-
naame Dame heeft al dikwijls van kniezing en
verdriet over deszelfs plotslijken dood, het leven
geëindigd. De Jagthond jaagt het wild op, en
drijft het naar den Jager toe. De Patrijshond speurt
de Patrijzen op; sluipt zachtjens op hen toe, ligt
zig neder, en wijst daarmede zijnen Meester de
plaats

plaats aan, waar zij zitten. De Windhond is sneller dan de Haas en vangt hem dus in den loop. De Groenlanders mesten geheele kudde van Honden, en slagten dezelve. Ook spant men ze in Groenland en Kamtschatka voor sleden en rijdt met hen. In Holland doet men hen gewoone tuigen aan, spant ze voor wagentjens, en zo rijden de kinderen 'er mede rond. In Siberiën zijn wilde Honden, op welke de inwoners eveneens ter jacht gaan, als wij op de Haasen.

De Mops of de Steendog is het zelfde dier in 't klein wat de Bulhond in het groot is. Hij onderscheidt zig van denzelven slegts daardoor, dat hij eene mindere grootte, een zwakker kop, dunnere en kortere lippen, en een smaller en niet zo stompen snoet heeft. Wat de inborst betreft is deze Hondsoort eene der zagtmoedigsten. Eertijds waren zij zeer gemeen, maar thands zijn zij genoegzaam uit de mode geraakt.

De Poedel- of Waterhond onderscheidt 'zig van de Patrijshonden slegts door de lange ruige haren. Hij gaat gaarne te water, en zijn hair wordt in den zomer geschooren, wijl het gemakkelijk tot vilt bereid en tot hoeden gebruikt wordt. Men kan hem allerlei kunsten leeren; hij houdt en draagt gaarne iets in den bek. Men rigt hem ook op den Vogelvangst af, als wanneer hij het riet zo lang doorsnuffelt tot de geschoten vogel buit gemaakt is. Ook jaagt hij Otters, wilde Katten, Kievieten en Vosfen uit de met riet bewasfen struiken. De Turksche Hond heeft geen haren behal-

8 NATUURLIJKE HISTORIE

ven de Hairborstels aan den bek. Deszelfs tener en van agteren zeer dun lighaam, geeft hem, tevens met de hooge en zeer dunne pooten, eene aanmerkelijke overeenkomst met den Windhond, zijn vleeschkleurig vel is min of meer met bruin vermengd, sommigen zijn ook aschgrauw of zwartagtig. Bij den Patrijshond is het iets opmerkenswaardigs dat de staart bij sommigen van deze soort van zelven afsterft, zo dat zij niet meer dan een' stompjen van dezelve overig houden. De Groenlandsche Hond heeft veel overeenkomst met den Wolf. Hij bast niet, maar knort en huult slegts; men kan ze zeer geschikt op de jagt gebruiken; menigvuldig worden zij voor de sleeden gespannen, waarop Zee-Honden liggen. Men spant 'er, van vier, zes, acht, tot tien toe, voor ééne sleede, waarop een Zee-Hond vijf of zes en nog een Groenlander 'er bij, liggen kunnen. Diergelijke laadingen sleepen zij veel sneller voort dan onze Paarden. Sommigen worden ook tot spijze gebruikt.

'Er zijn dus veele soorten van Honden; evenwel zijn de Jagt-Honden, de Speur-Honden, de Herders- of Veehonden en de Huis- of Hofhonden, de nuttigste en gebruikelijkste.

Men moet zulk een' Huishond kiezen, welke een lighaam van groote uitgebreidheid heeft, en zeer sterk bast, zo dat hij, zo wel door zijn stem, als door zijn voorkomen, den booswigt eenen schrik aanjaagen kan, en somtijds, schoon hij ook niet gezien wordt, door zijn verschrikkelijk ge-

gebaf, hem, die op hem loert, op de vlugt drijft. Maar de Huishond moet, even als de Veehond, flegts ééne couleur hebben, en niet veelverwig of gefpikkeld zijn; bij een Herders- of Veehond moet men aan de witte verw, maar bij een Huis- of Hofhond aan de zwarte de voorkeur geeven. De Herder moet een' witten Hond neemen, op dat dezelve 'er niet, even als het wild, uit zal zien, en hij door den Herder gezien en gekend zou kunnen worden. Want dit onderscheid is dikwijls zeer noodig, bij voorbeeld om bij donkere uchtendftonden of in de avondfchemering, de Wolven te kunnen weeren; op dat hij niet in plaatfe van den Wolf, den Hond flaa, zoo die niet aan zijn witte kleur kenbaar is.

De Hof- of Huishond, welke de kwaaddoeners afweeren moet, heeft, als hij zwart is, een vreesfelijker en fchrikwekkender aanzien, bij den dag en des nachts kan men hem niet eens zien; daarom kan zulk een Hond den dief, in het duister, met te meer zekerheids aangrijpen. De Huishonden en Hofhonden moeten noch te zagt, noch ook al te grimmig zijn; want anders als zij te zagt zijn, streelen zij den dief mede; maar zijn ze te grimmig, dan vallen zij ook op de Huisgenooten aan. Het is genoeg als zij ernstig en niet vleijend of aanhaalgig zijn, zo dat zij fomtijds hunne Cameraads eenigzins toornig aanzien, en altijd tegen vreemde Honden uitvaaren; voornaamlijk moeten zij, onder het waaken, wakker zijn en niet uit agtelootheid loopen dwaalen.

'Er is ook niet veel aan gelegen of de Huishonden zwaarmoedige lighaamen hebben en niet radter been zijn, want zij moeten meer in de nabijheid dan in de verte uitvoeren. De Veehond of Herdershond behoeft ook zo mager en rad niet te zijn als die welke de Rheeën, Herten, en andere snelle dieren jaagen moet, noch ook zo vet en zwaarlijvig als de Hofhond. Niettemin moet hij ook sterk en eenigzins rad en leevendig weezen; wijl hij zo wel tot twist als ook ten strijd en niet minder op den loop afgerigt wordt, daar hij den Wolf afkeeren en den vlugtenden Veedief vervolgen, dezen den buit ontweldigen en dien met zig voortsleepen moet.

Bij den Jagthond komt het op de bijzondere bekwaamheid en fcherpzinnigheid van den Hond aan. Veelen zijn, uit hun aart, genegen om het groote wild te vervolgen; anderen het kleine 't welke zij vangen. De Jagthond, die het groote wild jaagt, moet eene kleur hebben, welke naar die van het wild zweemt, en rondom den kop met vlekken voorzien is; maar die gene, welke het kleine en vreesagtige wild, bij voorbeeld de Haafen, Rheeën, enz. jaagt, moet volkomen in kleur met het wild overeenkomen. Hiertoe behoort inzonderheid een afzonderlijk foort van Honden, welke men Windhonden noemt; deze zijn van lange pooten en een zeer tenger lijf voorzien, en bezitten daar door voortreffelijke snelheid in het loopen. De Jager leidt ze aan een foort van zeel of band, langs de boschen, waar
in

in de netten gespannen zijn , op dat hij de haas zoude kunnen jaagen en tegenhouden , wanneer die in 't open veld ontsnappen en niet in de netten of strikken loopen willen.

De Honden werpen , in één Jaar , gemeenlijk tweemaal een aanzienlijk aantal Jongen. Deze zijn egter meestendeels blind wanneer zij geworpen worden , en hoe langer zij zuigen , des te laater kunnen zij zien , doch nooit laater dan op den een-entwintigsten dag ; maar zij verkrijgen hun gezicht , niet vóór den zevenden dag. De Honden leven meestendeels over de vijftien Jaaren , zoo zij niet door dolheid aangetast worden , of door een ander toeval om 't leven komen. In hunnen hoogen ouderdom worden zij gemeenlijk blind , en daar bij ook zeer valsch ; waarom men , in dien tijd , de kinderen niet te dicht bij hun vertrouwen moet. Zij werpen van vier tot zes Jongen. De tijd hunner dragt is , na den gewoonen loop der natuur , negen weeken of drie en zestig dagen , somtijds ook wel een- , of twee- en zestig dagen , nooit echter minder dan zestig dagen.

Wil men weeten , wat goede Honden zullen worden , dan hebbe men slegts op hunne pooten agt te geeven , wanneer ze nog jong zijn ; daaraan kan men zien of ze groot en sterk zullen worden ; hebben zij breede voeten , sterke pooten , welke van vooren laag en van agteren hoog zijn , een' grooten gladden , met uitpuilende aderen voorzien kop , afhangende lapöoren , een langwerpig lighaam , een' regten rug , die in het midden noch

ver-

I₂ NATUURLIJKE HISTORIE

verheven, noch ingebogen is, niet zo zeer ingebogene holle zijden, maar zulke welke tevens een ronding vormen, dikke vette agterdeelen: dan is dat een kenteken dat het sterke Honden zullen worden. Gemeenlijk houdt men ook die jonge Honden voor goed te zullen worden, welke het laatst hun gezicht bekomen, en welken de moeder het eerst in den bek neemt, en in een ander nest overdraagt. Zo verkiest men ook bij voorkeur die Honden, welke niet al te sterk dik hair hebben; wijl zij anders, uit hoofde van ophooping van vuiligheden, zeer aan het schurft onderhevig zijn. Daarentegen verkiest men in de Honden langachtig hair, en een' harden, ronden en ingebogen neus, gelijk men ook die jongen vóórtrekt, welke het zwaarste zijn, om dat die sterk zullen worden; offchoon de ligte beter tot loopen geschikt zijn. Op de zesde maand worden zij bekwaam ter voortteeling gehouden.

Wie goede Honden hebben wil, die moet inzonderheid zulke Honden hebben en houden, die van een' goeden aart zijn, en van regt goede Honden zijn geworpen; want die van eene zelfde moeder en van eenen worp zijn, staan elkander getrouwlijk bij, en komen elkander te hulp, wanneer de nood het vordert.

Eene bijzondere eigenschap der Honden is, dat, wanneer zij een Kattenvel vinden, zij zig daar over rond wentelen, en dat dikwijls herhaalen. Ook doen zij dat gaarne ter plaatse waar een Kat begraven ligt.

Wij

Wil men goede *jonge Honden* hebben, dan moet men eene teef van een' goeden aart zien te bekoemen, welke jongen teelen kan, die men naaderhand naar zijn hand optrekken kan. Wil men hen echter regt boosaartig, onverschrokken, stout en moedig maaken, dan moet men ze dikwijls tergen, bij de ooren grijpen en trekken, en andere Honden en Dieren tegen hen ophitsen, maar hen echter niet laten overweldigen; wijl zij anders den moed verliezen en vreesachtig, blode, lui en traag worden. Men moet ze veeleer altijd laten winnen en de overhand laten behouden, dan zullen ze het eindelijk niet eer opgeeven, voor zij 't gewonnen zullen hebben.

Men moet de Honden geen al te groote naamen geven. Hoe rasfer de Hond zijn' roep involgen zal, zo veel te korter moet zijn naam zijn. Maar men moet hem ook geen korteren geven dan die uit twee lettergreepen bestaat.

Behalven dat bezit de Hond nog veele eigenschappen. Wanneer een Huis, Hof of Land aan zijn trouw bevolen wordt, welk mensch kan zo luid of met zulk een geraas een roofdier of een dief aantoonen, als de Hond met zijn baffen? Welk gezelschap is getrouwer; welke wagers waakzamer gevonden? Welke wrecker eindelijk is gestrenger? Daarom moet een Landman voornementlijk zulk een dier voor zig koopen, en het voeden, wijl het zijn landgoed, de vruchten, het huisgezin en het vee bewaakt.

Maar 'er is eene driefvoudige oorzaak, waarom

14 NATUURLIJKE HISTORIE

om men zig Honden ten gebruik kiest; want eene soort derzelve kiest men om zig tegen de laagen der menschen te verdeedigen, en die soort beschermt het landgoed en het geen 'er aan grenst. Van de tweede soort van Honden bedient men zig tot weering van het naadeel en de schade, welke de kwaade menschen en wilde dieren kunnen toebrengen; en deze soort bewaakt het huis en de stal, en op het veld het weidende vee. De derde nuttige soort van Honden rigt men tot de Jagt af.

Nog moet men opmerken dat de Hond over het geheel, veertig tanden in zijnen muil heeft, dikwijls meer, somtijds minder, 't welk voor een speeling der natuur te houden is, als: twaalf snijtanden, vier hondstanden, die van wegen hunne lengte en groote spitsheid aaumerkelyk zijn, en in elke wang twaalf kiezen of baktanden.

VAN DE OPVOEDING DER HONDEN.

De Hond komt niet in eens volkomen ter wereld; derhalven moet hij opgevoed worden. De Honden worden gemeenlyk blind gebooren. Hunne oogleden gaan echter bij de meesten onder hen om den tienden of twaalfden dag weder oopen. Eer 'er echter één maand omgaat, hebben zij reeds het gebruik van alle hunne zinnen bekomen en zij neemen voords zichtbaar in sterkte en grootte toe; zo wel de Reutjens als de Teeffjens zijn in de eerste maanden gewoon, wanneer zij pissen wil-

willen, nedertehurken, 't welk zij tot aan de tiende maand doen; want om deez' tijd vangen alle Honden, fomtijds ook eenige teeven aan, den agterften poot opteligten, wanneer zij piften willen, en dan zijn zij ook tot voortplanting van hun geflagt bekwaam.

Wanneer zij nu loops en bevrucht geworden zijn, dan moet men hen inzonderheid oppaffen. Zij hebben als dan ook beter voedsel noodig; wijl zij dan tot voedsel der Jongen, die zij in hun lighaam draagen, meer fappen behoeven. Men moet ze geduurende hunne zwangerheid niet dan met roggenbrood voeden; wijl dat zeer veel voedsel aanbrengt. Men koope Schaapenpooten zonder vleesch en zette 'er hun het nat van voor, naa dat men 'er van te vooren brood in gefneeden heeft. Hun fpijs moet nu meer vogtig dan droog zijn. Men geeve hun dan ook hui te drinken, wijl dat niet alleen om te verkoelen en het bloed te verzoeten maar ook voedzaam en ligt om te verteeren is. Men maake hen ook, geduurende dezen tijd, niet toornig; wijl ze anders ligtelijk een misdragt zouden kunnen werpen. Men geeve hun ook meer ftroo om op te liggen, dan gewoonlijk, op dat ze gerust zouden kunnen flaapen, en laate hun in de open lucht eene maatige beweging genieten.

Als een Teef voor de eerstemaal werpt, moet men haar de Jongen afneemen, wijl zij kragteloos is en niet goed zuigen kan. Wil men goede beesten hebben, dan behoude men van zevert
Hon-

Honden, flegts drie of vier, en van drie Honden flegts twee, anders worden zij niet toereikend gevoed. Men laate de jonge Honden ten minften twee maanden bij de moeder; worden zij ouder dan zuigen zij de moeder te fterk af. Bij de meeste teeven komt de melk vijf, bij andere zeven dagen vóór het werpen ten voorschijn, en dan moet men hun rijkelijk gerstenbrood te eeten geeven, om de melk te vermeerderen. Offchoon nu de moeder tot de opvoeding der jongen al het haar mogelijke toeyoegt, hen belikt, koestert, verdeedigt, en, wanneer eens een derzelven wegekruipt, het bij den nek in den bck opvat en weêrom draagt, om het pligtmaatig te zuigen, zo moet echter tot verligting van heur' last ook menfchelijke hulp aangewend worden. Men onteeme derhalven de Teef niet alleen eenige van heure jongen; maar zette den jongen ook koemelk of melk met water vermengd, of brood in melk gebrokt, voor. Al te veel voedsel is hun naadeelig. Men bereide voor hen eene zachte ligging van ftroo, op dat zij niet te koud worden. Ten allerlangften kan men hen zes maanden lang bij de moeder laaten.

Zoo het mogelijk is laate men de Jongen niet door vreemde Honden zuigen; maar heeft de Teef geen melk genoeg, zo geeve men hun geiten melk tot in de vierde maand. Men giete voords melk en vleeschnat op het brood der Jonge Honden. Men werpe hen ook fomtijds beenen voor, die men eenigzins klein fampen kan; voor het over-

rige moet men de Jongen niet al te teder opvoeden, als men ze niet zwaklijk en ongezonder maken wil. Men moet hun noch koffij, noch beschuit, taarten, hoendervleesch, noch andere diergelijke spijzen voorzetten. De eenvoudigste opvoeding is de beste. Maar de liefhebberij der Dames valt meestendeels op kleine Honden, welken men om ze klein te behouden, het lijf met brandewijn en wijngeest wascht, en hun daar ook van ingeeft. Dit middel trekt uitwendig de buitenste vefelen der huid en van het vleesch famen, maakt inwendig de fappen taaijer en drooger, en trekt de maag te famen, zo dat het lighaam daar door klein blijven moet. Zulk een Hond blijft nu wel meestendeels klein, maar verkrijgt bedorven fappen en zeere ooren.

De jonge Hond, welke het laatste overgeeft, als alle de jongen te famen de maag overlaaden hebben, moet voor de gezondste en sterkste gehouden worden. Zo ook zal die Hond de beste zijn, welken de teef het eerst opvat en in haar nest brengt. Het beste is, als de Hond een jaar wacht eer hij loops wordt.

VAN DE OPVOEDING EN BEHÁNDELING
VAN VOLWASSEN HONDEN.

Het beste voedsel van volwasfen Honden moet bestaan in beenen, vleeschap en brood. De Honden eeten de beenen geheel op, en verteeren die ook, door middel hunner heete maag. Men ge-

18 NATUURLIJKE HISTORIE

wenne hen op zekere bepaalde tijden te eeten, op dat de maag des te beter verteeren kunne en laate hen liever een weinig honger lijden. In lánge en heete zomerdagen geeve men hun meermaalen te eeten. Wanneer de Honden, door eene voornaame en kostbaare opvoeding inzonderheid, met winden gekweld worden, geeve men hun onder hun eeten gestooten komijn. Men geeve dus den Hond zijn gewoon voedsel, zonder hem te verwennen, dan zal hij gezond blijven, en geen trek naar lekkernijen en samengestelde onverteerbare spijsen hebben; melk en vleeschnat is hun aangenaamste drank. Wijn strijdt tegen hunne natuur. Thee en koffij is met hunne gezondheid niet overeenstemmend, verzwakt de maag, verhit het bloed, verdikt de sappen en geeft gelegenheid tot veele ziekten. Wil men dus gezonde Honden hebben, dan geeve men hun enkel water te drinken, 't welk hun kragt geeft en de verteering bewerkt.

Zoo een Hond zig overaast heeft, dan tracht hij zijne maag door middel der stekelige bladen van Knoop- of Hondsgras, van het onverteerlijke te ontlasten; wijl hij daar door aan 't overgeeven geraakt. Men geeve hun vogtigmaakende geneesmiddelen, en zachte purgatiën, om hen bij open lijf te behouden. De Honden waasfemen sterk uit; worden zij warm, dan spalken zij den muil op en steeken de tong uit; in dit geval zorge men dat die uitwaasfeming niet te spoedig verhinderd worde; men moet ze niet terstond in

't wa-

*t water laten springen of kouden drank laten drinken. Wie gezonde Honden hebben wil , die moet alles trachten te vermijden , waar door de uitwaasfeming verhinderd wordt. Het is ook zeer noodig , dat men de vertrekken of hokken , waar in Honden zijn , zorgvuldig open houde , op dat de kwaade dampen een' uitgang kunnen vinden. Het ware indedaad wel het beste in 't geheel geen Honden in de kamers te houden ; voor 't overige wil men de Honden gezond en vrolijk houden , dan brenge men hen dikwijls in de open lugt.

Men moet de Honden niet aanstonds naa den eeten laten slaapen ; wijl de spijsverteering daar door belet wordt. Als een Hond in den zonneschijni of achter den oven slaapt , is het hem zeer naadeelig , wijl dat de vogten daardoor worden verdikt , 't welk eene aanleiding tot dolheid kan geeven. Het slaapen op donsbedden kunnen zij niet verdraagen ; maar men moet hen toch eene andere goede legplaats bereiden. Wanneer de Hond wel uitgeslaapen heeft , dan rekt hij zig uit en geeuwt ; langer moet men hem ook niet laten slaapen. Men behoort hen egter ook niet te lang te laten waaken , wijl de uitwaasfeming daar door gestoord wordt. Het baaden der Honden is inzonderheid van groot nut voor hun ; deels tot zuivering van hun hair van het ongedierte dat zig daar in ophoudt ; deels ook tot versterking van hun ligchaam. Het is daarom een nuttige zaak dat men de Honden leere te water gaan , wijl dit zeer gezond , voor hen is ; evenwel kan het zeer schade-

lijk voor hun zijn, wanneer zij zig even te voren te zeer verhit hebben.

VAN HET LEEREN VAN KUNSTEN OF
HET AFRICHTEN DER HONDEN.

Dit moet inzonderheid begonnen worden wanneer zij nog jông zijn, wijl zij anders weinig vatten of begrijpen kunnen. Ook is de morgenstond, wanneer de maag nog leêg is, best geschikt daar toe. Men moet ook daarin op het maakfel van hun lighaam agt geeven. Bij veelen moet men zagte, bij anderen harde middelen bezigen, na dat de omstandigheeden zulks vereisfchen. Goede aanwensfelen zijn het eerste wat men hen, van hun tederste jeugd aan, bijbrengen moet, 't zij dan dat zij voor vermaak of tot huislijke bezigheeden geschikt zijn. Voornaamentlijk moeten zij tot zindelijkheid gewend worden. De gewoonste wijze is, dat men den onzindelijken hond, terstond, ter plaatse brengt waar hij zijn vuiligheid gebragt heeft, hem met den snoet 'er indrukt, en hem met een zweep geslagen hebbende, de deur uitjaagt. Maar men moet daar mede niet zo verre gaan dat hem de tanden bloeden of wel geheel uitgestooten worden.

Wanneer men dit eenige maalen herhaald heeft zal het wel beteren. Hij zal de deur opzoeken, huilen en krabben. Men wijze hem ook een bepaalde plaats tot rust en slaap aan, op dat hij niet op stoelen en bedden springe en dezelve bevlek-

vlekke ; men brenge hem daar meermaalen heen , dan zal hij die welhaast van zelve opzoeken. Men geeve den Honden op een' bepaalden tijd eeten ; dan zullen ze altijd op dien tijd acht geeven , en verwaarloozen zij dien , dan moet men ze door honger oplettend maaken. Laat men hen , in de kamer , onder de tafel liggen , dan gewenne men hen tot orde en rust , dat zij wagten tot men hun iets geeve en het niet met onstuimig baffen afdwingen. Dit moet men hen ten eersten aanwennen. De Honden moeten ook jok leeren verstaan en met hen laten speelen. Men moet hen doen bemerken dat men het wel met hen meent en met hen stocijen wil ; daarom moet men hen niet toornig maaken. 'Er zijn veel voorbeelden dat Honden , wanneer ze , uit onvoorzichtigheid , getrapt worden , niet bijten , maar slegts baffen , huilen en zig verschuilen. Streelt men hen dan en spreekt men hen tevens aan ; dan wint men hun vertrouwen ten hoogsten.

Dit laatste is inzonderheid zeer raadzaam , wijl de kinderen gaarne met hen speelen ; men verhoedt dus daar door dat dezelve niet bezeerd of gebeeten worden. Wanneer 'er vreemden bij ons komen moet men hen leeren dat ze geraas maaken en baffen , maar niet in de klederen bijten , daaraan trekken of die beschadigen. De jonge Honden zijn ook gewoon het leër van de schocnen te knaagen , dit moet men hen ten eersten afwennen ; om dat zij zig de tanden daar door bederven. Men moet altijd een raede of stok

voor hen bij de hand hebben , en hen ook het Hoenders- en Ganzen jaagen en vangen trachten afwennen, wijl men daarover , op het land, dikwijls in moeilijkheeden komen kan ; want heeft men deze ondeugd zijn' hond niet in deszelfs jeugd getragt te ontwennen , dan zal hij , volwasfen zijnde , wanneer men hem met zig uit laat gaan , geduurig onder de Hoenders en Ganzen loopen , waar door dikwijls twist en oncenigheid ontstaat.

Men moet zig ook wagten dat men den jongen Honden niet al te hard en barbaarsch behandelc; hen geduurig flaa ; wijl de beste Hond anders vadfig en moedloos wordt, en zijn' meester flegts langzaam achternaa fluipt. Wil men den jongen Honden, inzonderheid die van middelbaare grootte zijn, regt vrolijk en bij het wandelen met hunn' meester , dan eens vooruitspringend , dan weder ter zijde of achterwaards loopend hebben , dan doe men hen een ligten halsband met bellen om den hals ; dan loopen zij als een hert, en men heeft dan ook zo veel gevaar niet om ze te verliezen , wijl men de bellen kan hooren klinken.

Dikwijls gebeurt het ook dat zij naar de eijeren loopen en die uitslobberen ; dit moet men hen , door hen een heet ei in den bek te fteeken , afwennen, drukkende hen, dit doende, den bek toe, op dat ze zig branden; want wie zig brandt, vreest en vermijdt het vuur. Even als een visch, die door den angel eens gekwetst is , niet weêr aan denzelven bijten zal, zo vreest ook een Hond voor

voor dat gene , waar door hem pijn en naadeel toegebracht is.

De Honden snuffelen ook gaarne in potten en pannen , en sluipen gaarne in de spijskamers en kassen ; men moet hen derhalven uit dezelveu , gelijk ook uit de keuken en van den haard , afjaagen. Men moet hen ook , zo dra men kan , leevendig en vrolijk maaken , op dat ze ons naaloopen waar heenen men ook gaa. Men kan hen daartoe gewennen , met hen , bij voorbeeld , met een touw , een knuppel of stok aan den hals te binden , en hen dien , een tijd lang , agter naa laten sleepen , of zig van den bovengenoemden halsband met bellen te bedienen. Als de Hond een weinig tam gemaakt is , moet men hem aan een band een weinig in huis omleiden , en hem t'huis 'er aan vast leggen.

Menig Hond wordt , van dag tot dag , waakzaamer en bijtender , wanneer men hem vast legt. 's Nachts moet men de Honden evenwel loslaaten , dan zullen zij 's nachts waakzaam worden en bij den dag slaapen. Op dat zij echter de Wolven en andere Honden des te leevendiger aanvalen en des te meer moeds en stoutheid verkrijgen , moet men hen een halsband , met pennen voorzien , omdoen , welke van dik hartsleër gemaakt en met ijfer beflag en gespen voorzien moet zijn , 't welk de andere Honden niet doorbijten kunnen ; dat daarom te meer noodig is , om dat zij elkan- der meest naar den hals bijten. Het leër van den halsband moet van binnen met een zagt ruig vel

24 NATUURLIJKE HISTORIE

gevoerd zijn , op dat de hals niet gefchaafd worde. Zijn 'er voords pennen aan vast, dan behoeft men den band zo zeer dik niet te maaken , ten zij men het tot fieraad zodanig verkooze. Men kan ook een' ring aan den halsband laaten maaken, zo dat men, des noodig zijnde , daar aan een touw vast kan knoopen, als men ergens heen gaan en den hond mede neemen wil, en aldus belletten dat hij niet wegloupe.

Daar nu de Honden zeer leerzaam zijn , is ook het menschelijk vernuft daarop gevallen om hen allerlei kunsten te leeren, en dit is niet mislukt, zo dat deze dieren , door lange oefening , groote bekwaamheid daar in verkreegen hebben. Men moet zig daar bij egter van een ligter en min gedwongen leerwijze bedienen , en alleen de natuur volgen. Wil men bij voorbeeld een' Hond zwemmen leeren , dan moet men daar bij niet veel omslag maaken : maar hem flegts in het water werpen , en laaten hem aan zijn natuurlijke kragten over; aanstonds zal hij zijn leden in beweging beginnen te brengen om naar het land te zwemmen ; zet men deze oefening voort , dan zal hij eindelijk, uit eigen beweging , te water gaan , en ook iets dat men in het water werpt, 'er uit leeren haalen. Men behandel hem flegts met goedheid , en geeve hem ten belooning iets te eeten; op dezelfde wijze handel men als men hem *oppasfen* , op *schildwagt staan* , of *opzitten* en op *de agterste paoten loopen* leeren wil.

Men moet hem verders een regte houding dragen

ten te bezorgen, door beide zijne voorpooten te vatten en hem zo op de agterste pooten te doen opzitten en zig regt op te houden; men kan ook, om het hem gemakkelijker te maaken, een zijner pooten met een' daartoe geschikt stok ondersteunen. Eindelijk neemt men den steun weg, en buigt zijn voorpooten zodanig, dat hij in evenwigt staaf, waar door hij eindelijk tot eene groote geschiktheid en bekwaamheid geraakt. Moet de Hond op de twee agterste pooten leeren gaan, dan hebbe men hem slegts bij de voorpooten te vatten, en hem zo rond te leiden; dan zal hij allengskens daar aan gewoon worden. Maar men moet 'er geduld mede hebben; met al te grooten dwang kan men niets uitvoeren.

Men gewent de Honden ook om op de getallen agt te geeven; men begint van één af te tellen, en houde bij tien of twintig op. Door deze oefening zullen de Honden eindelijk gewoon worden, iets naauwkeurig op zulk een' tijd als men begeert, te doen, en zo bereidt men hen, om op de jagt den tijd waartencemen waarin zij aanvalten moeten, welken zij uit een daartoe gegeven teken moeten afneemen; zo is men ook gewoon de Honden te gewinnen dat zij iets, 't welk men op een' afstand van zig geworpen heeft, weder haalen moeten en iets opzoeken, 't welk men voor verlooren houdt; men moet hen ook gewinnen om iets, bij voorbeeld een' stok of bundel, welken men niet zelf draagen wil, achter naa te draagen; doch, in dit geval, moet men geduurig

26 NATUURLIJKE HISTORIE

naar hen omzien ; wjl zij het dikwijls laten vallen , of , als het hen te zwaar valt , nederzetten en uitrusten , of het wel geheel laten liggen. Veelen gewennen hunne Honden ook tot steelen. Men kan de Honden ook dansen leeren.

Men weet naamlijk bij ondervinding , dat de Hond gewoon is eenigen smaak in de muziek te vinden ; men speelt hem derhalven eenig muziek zo lang voor , tot zijn gehoor muzikaal en zijn leden daar door in beweging en losser gemaakt worden. Daarnaa gewenne men hem door eene zachte behandeling , wat voeder en een zweepjen , geregeld op twee pooten te gaan , en na de maat geregelde en afgemeeten pasfen te maaken. Men kan de Honden ook zo gewennen dat zij comediën famen speelen , welke zeer bezienswaardig zijn.

Het nut der Honden is zo menigvuldig , dat het onze geheele opmerking verdient. Zij zijn eerst van een huisfelijk nut. Men vertrouwt hun de zorg en het opzicht over het huis. Men gewenne hen daar zo toe , dat men hen op alles , wat zig beweegt of eenig geluid van zig geeft , opmerkzaam maakt , en hen dan het krabben , bij de opspeuring deszelfs , aanleere. Edoch , de natuur is hierin zelve eene voldoende Leermee-steresse ; 't welk men daar uit afneemen kan , dat ook zelfs de jonge Honden , als zij eenig geraas of geluid hooren , de ooren opsteeken en beginnen te baffen. Men heeft Honden niet alleen noodig om de kamers te bewaaken ; maar men vertrouwt hun ook Huis en Hof ter bewaaking aan. De
Hon-

Honden , welke tot dezen laatstgenoemden dienst gebezigd worden , moeten 'er schrikbaarend uitzien , om anderen vrees aan te kunnen jaagen. Alle deze Honden hebben geene groote onderrigting noodig ; 't is genoeg , zoo zij slegts met een heldere keel en sterkdoordringende stem begaafd zijn. Men noemt diergelijken *Steehonden*.

Tot het voort van Honden , welken men ten gebruike op het land houdt , reekent men de *Slagters- Vee-* en *Herdershonden*. Deze is men inzonderheid gewoon aan het fluiten te gewennen , om hen daardoor op hunn' pligt oplettend te maaken. Hunne onontbeerlijkheid valt in het oog , en is zo klaar als de dag. Zij bewaaken het vee , houden het bijeen , brengen het in orde , en houden 'er de Wolven van af. De Slagters-Hond helpt het wederspannig vee , dat geslagt moet worden , ter plaatse waar zulks verrigt wordt , heenen drijven.

De africhting en het gewennen der Jagthonden , is eene inzonderheid gewigtige bezigheid. Om dat regt , zo als het behoort , te kunnen verrichten , moet men het onderscheid kennen dat bij de verscheidene foorten van Jagt waargenoomen wordt. Dit onderscheid rigt zig naar de verscheidene foorten van wild , welke gejaagd worden. Het wild graast of op de weiden , gelijk de Hert en Rheeën , Damherten en Haasen ; of bijt en kwetst den aanvaller , gelijk de Beer , Wolf , het wilde Zwijn , enz. Maar 'er zijn ook verscheidene foorten van Jagten : bij voorbeeld : de *Parforce-Jagt* , de *Hoe-*
ge,

ge, Laage en Middelbaare Jagt. De *Parforce Jagt* is die soort, waar in het wild, te paard, alleen met Honden, zodanig gejaagd wordt, tot het zig eindelijk aan den Jaager overgeeven moet. Tot de *Hooge Jagt* behooren Hertten, Beeren, Rheeën, wilde Zwijnen, Faifanten, en zō voords; tot de *Laage*, Vossen, Haafen, Patrijfen of Veldhoenders, wilde Eenden en diergelijken. De *Middelbaare Jagt* vervat, onder deszelfs bestek, de Rheeën en jonge wilde Zwijnen.

Tot elke bijzondere soort van Jagt, worden, natuurlijker wijze, ook verschillende daartoe afgerechte Honden vereischt. De Jagthonden moeten, zo dra zij van de moer afgenomen worden, tot de jagt van een zeker soort van wild gewend worden. Men geeve hun terstond onder de soup het bloed van zulk soort van wild te eeten. Wil men hen, bij voorbeeld, gewennen dat zij Faifanten zullen jaagen, zo geeve men hun het hart, de ingewanden, en den kop derzelven te eeten. Onder de Jagthonden vervat men alle die Honden, welken men tot opspeuren, opzoeken, jaagen en aanhitlen van het wild gebruikt; onder dezen telt men de *Lei- of Speurhonden*, *Loop- of Parforce Honden*, *Engelsche Doggen*, *Beeren- en Bulhonden*, *Pursch- of Courshonden*, *Zwijnshonden*, *Windhonden*, *Waterhonden*, *Dashonden*, *Otterhonden*, en diergelijken meer.

Wil men de Jagthonden nu africhten, zo ge-
venne men hen, vóór alle dingen, aan de koppe-
ling, of om paar aan paar te gaan, en voere
hen

hen zo lang aan een touw mede, tot zij, zonder het zelve, den Jager achter naa loopen, achter en bij elkander blijven. Op dat ze nu tijdig aan het speur gewennen mogen, koppelt men een paar jonge Honden, als ze nog maar een jaar oud zijn, te famen, en spoort hen aan om een Haas agter naa te jaagen; hier door leeren zij van zelve de Rheeën en ook de Herten jaagen.

De Lei- of Speurhond is bestemd om het verschoolen wild optespeuren en aantewijzen, waar het zig ophoudt. Hij wordt, geduurende zijn gebruik, aan een lijn geleid. Hij moet geheel ongelijk aan de kleur van het wild, geel of wit zijn, wijl de kleur den Jaager anders haast bedriegen kan. Staat hij, naa de opspeuring van het wild, heel stil, dan is hij van een goed foort. Zo is het ook een teken van een goeden Speurhond, wanneer hij slegts één stuk wild en niet veel te gelijk naarjaagt. Zijn aart is niet te baffen, maar het wild stillertjens optespeuren en het den Jaager aantewijzen. Daar zij nu van der jeugd af, behalven dat, zeer vreesagtig zijn, moet men de Speurhonden niet slaan, noch dulden dat ze door andere Honden gebeeten worden; men moet hen eer streelen en liefkoozen. Zij moeten meer met drooge dan met vogtige spijs gevoed worden, op dat hun neus niet verstopt worde, en zij gebrek aan reuk beginnen te krijgen. Men moet hen den neus ook dikwijls met oude kaas wrijven, zo dat zij de kruimels aflekken, waar door hun reuk versterkt wordt.

De

De Zweethond (*Schweishund*) is een getrouw metgezel van den Speurbond. Zonder zijn hulp zoude het door den jager gefchooten wild bezwaarlijk in het hout gevonden worden; maar, of andere dieren zouden het verscheuren, of het zoude in een' heeten zomer weihaast bederven. Zo dra daarom een stuk wild gefchooten, en in de benaauwdheid voortgelopen is, wordt de Zweethond op de vaart of het uitgedampte zweet aangevoerd, om daarna het speur te vinden. Tot de Zwijnsjagt wordt gemeenlijk een Zweethond en een Schiethond gebezigd, en wanneer hij wel afgerigt is, wordt hij een Zwijnvinder (*Schweinfinder*) of Zwijnbaffer (*Saubeller*) geheeten. De Wildbewaarsers, welke, waar groote wildperken zijn, des nachts het koorn op het veld bewaaken, en het wild afjaagen, moeten tot dezen dienst de beste Honden hebben, wijl ze wel eens op wilde zwijnen aangehitst worden, en offchoon ze maar gemeene boerenhonden zijn, worden zij toch door de gewoonte hier toe gebruikt. Zij moeten, van der jeugd af, altijd gewend worden, zwarte, alhoewel tamme zwijnen aantebaffen en te jaagen; maar alle andere speur van Hertten, Vossen en Haasen, moet men hen met vlijt afwennen. Voornaamlijk moeten zij een zwijn in zijn leger leeren opzoeken en aanhitfen, en met hun geluid bekend maaken, en door rondom het zelve te springen, het zo lang ophouden, tot de Jaager het met een' schoot bereiken kan; tot hun helpers hebben zij de Zwijnhonden (*Saurade*). Gemeen-

lijk

lijk neemt men daartoe ruige Beerenhonden, gelijk men die bij de Slagters, Herders en Schaa-
penweiders aantreft; als welke het aanhouden en
aanvallen reeds gewoon zijn. De jonge Honden
zijn in hun aanvallen te onvoorzichtig; men nee-
me dus daar toe liever twee of driejarige reeds
aangehitste Honden, die aan tamme zwijnen ge-
oeffend zijn, om hen aan de ooren te hangen en
die vast te houden.

Eerst en vooral gebruikt men in een Zwijnsjagt
den *Zwijnvinder*; deze staat vooraan en baft het
zwijn aan; wanneer het nu uit zijn leger komt
of liggen blijft, dan wordt een middenmaatige
zwijnhond op hem afgestuurd; neemt het zwijn
de vlugt, dan moeten ligte honden gewend wor-
den om het te vervolgen, die het inhaalen of ten
minften afmatten, en het bij de ooren vasthou-
den, tot dat de groote Honden het zelve bereikt
hebben.

Met de Drijfhonden is men gewoon, Haafen,
Faifanten, Snippen en andere Vogels in het veld
te zoeken en optedrijven; zij zijn, wat de kleur
betreft, gemeenlijk bont. Men moet hen gewen-
nen, dat zij in het veld niet heen en weër dwaal-
len en ver van den weg loopen, maar zig eer-
digt bij den Jaager, op tien of twintig fchreeden
na, ophouden, opzoeken en voortfnuffelen, op
dat de Windhonden niet zo ver behoeven te loo-
pen om den Haas intehaalen. Hunne africhting
vereischt ook eenig geduld; met flagen kan men
niets uitvoeren. Men doet best dat men twee,
drie

drie of vier Drijfhonden met zig neeme om het veld vooral schoon te doorzoeken ; hier bij moeten den Drijfhond gewennen , dat , als een andere hond iets vindt en daar mede voortjaagt , hij zig daar door in het zoeken niet late flooren. Indedaad behoort daar toe aan de zijde van den Hond veel oefening ; men moet zig echter de moeite niet laten verdrieten ; men moet den een ook niet agter den ander laten zoeken.

De Hoender- of Wagtelhond moet men daartoe gewennen dat hij de Faifanten , Wagtels , en ook Haafen ophoude , tot zij in het net gejaagd of ook gefchooten worden. De graauwe en blaauw gefpikkelden van kleur worden voor de besten gehouden. De Honden , die tot tergen of aanhitsen (*terrasfeeren*) gehouden worden , welke een bijzonder foort van Wagtelhonden uitmaaken , zijn over 't algemeen van een middenmatig klein foort , met lange ooren en een opftaanden staart. Derzelver afrigting beftaat voornaamentlijk daarin dat zij in de jeugd tot gehoorzaamheid gewend worden. Hier bij is op te merken , dat men voor een' jongen ftaaenden Hond , welken men tot aanhitsen gebruiken wil , niet fchiete , waardoor de meeste Honden , welken men nog goed hadt kunnen afrigten , verwaarloost worden. Om een' ftaaenden Hond goed te houden , moet men hem dikwijls frifche Faifantendrek in den neus wrijven , en ten allen tijde het ingewand van de Faifanten en Wagtels te eeten geeven.

Men moet den Faifanthond gewennen , dat hij
den

de Faifant opdrijve. Heeft hij ze gevonden, zo dat ze zig verheft, en zig volgens haar gewoonte, op een' boom plaatst, dan leere men hem dat hij zig bij den boom blijve ophouden, de Faifant fterk aanbaffe, en tegen den ftam opspringe als wilde hij op denzelven klimmen. Doet de hond nu diergelijke verrigtingen, en maakt hij 'er veel geraas en geweld bij, dankruipt de Faifant op den tak, waarop zij zit, dicht in een, en ziet den Hond aan. Hoe meer men den Hond tot baffen gewent, zo veel te minder betrouwt de Faifant zig wegtevliegen. De Jaager wint alzo tijd en gelegenheid om digter bij te komen en den vogel frifch van boven neder te fchieten. Vrolijke en ftoute Honden zijn tot deze bezigheid het bekwaamst.

De *Parforce*- en Loophonden dienen om een opgejaagd wild te vervolgen, hoe zeer het zig ook keeren en wenden mooge, en fchoon het hen ook uit het oog geloopen ware, optedrijven en het fpeur weër te ontdekken. Men kiest tot deze verrichting gemeenlijk middenhonden, van eene roode, bruinroode of graauwe kleur en met lange ooren. Dit zijn een foort van Stoorhonden. De africhting derzelven komt met die der Stoorhonden volkomen op het zelfde uit.

Tot de Hitshonden neemt men Engelsche Doggen. Wil men jonge Honden aanhitsen, dan gefchiedt dat best in den Herfst, als wanneer 'er jonge, in dat jaar gevallen, Haafen zijn; die noch zo snel noch zo listig niet zijn als de oude.

De Dashonden moeten klein van gestalte zijn , een lang en smal lijf , en korte ingebogen pooten hebben. Wanneer zij drie vierendeel jaar , of ook een jaar oud zijn , dan moet men hen op de Dashacht voeren , en een ouden afgerichten Hond loslaten. Heeft deze iets gevonden , en staat hij aan en baft hij , dan moet de jonge Hond dat aanhooren en daartoe mede aangezet worden. Is de Das nu uitgegraaven , of anders levendig gevangen geworden , dan worden hem de voorste tanden uitgebrooken of afgekneepen , op dat hij den jongen nog te leerenen Dashond niet te fcherp aangrijpe , en deze daardoor den moed , om andermaal op hem los te gaan , verliezen mogte. Hierop laat men den Das in eene van planken vervaardigde en met aarde gesteunde goot loopèn , hitst den Hond aan om hem naatekruipen , en moedigt hem tot een' frifchen aanval aan. Men moet zulk een jongen Hond vriendelijk aanfpreeken , op dat hij zo veel te vuuriger worde. De Dashond pleeg ook Haafen en Vofen op te snuffelen , als zij zig onder het jaagen weeten te verfhuilen.

De bezigheid der Purschhonden is , het gefchotene en gewonde wild te vervolgen en intehaalen. Dit zijn eigenlijk een foort van radde en vlugge Jagthonden. Zij moeten gewend worden den Jaager naa te kruipen , ook halte te houden , en niet naa dat de fchoot afgegaan is , het gefchooten wild achter aanloopen , dan naa dat men het zelve in het oog gekreegen heeft ; want dan eerst worden zij aangehitst. Zij leeren dan met 'er tijd het

het getroffen wild spoedig inhaalen en met geweld omrukken. Echter moet men hen voor bijtende wilde zwijnen , zo veel mogelijk , trachten te verschoonen , wijl zij door dezelve verscheurd worden. Op dat ze te ligter zouden kunnen loopen , is men gewoon hen met droog brood en gemaalen haver te voëren , en hen geen dikke meelpap te geeven , waardoor ze zwaarmoedig en loom worden. Zij moeten niet altijd aan de keten gelegen worden ; anders worden zij binnen korten tijd slegt en onbruikbaar.

De Windhonden zijn geschikt om de opgesnuffelde Haafen te vervolgen. Zij kunnen hen niet alleen in den loop achterhalen maar ook vangen. Bij hun opvoeding moet men hun niet allerlei dikke fouden , melk of diergelijke pap geeven ; wijl zij daar door slegts opgeblazen en dik van lighaam worden ; men moet hun geen beenen maar alleen droog brood en water geeven , 't welk het gezondst voor hun is. Wanneer zij echter over het jaar oud geworden zijn , moet men hen aanzetten.

De Waterhond wordt ook anders *Schiethond* genoemd. Men rigt hem ook inzonderheid af om te water te gaan , en allerlei geschoten vogels daar uit te haalen ; 'er zijn tweeërlei soort van diergelijke Honden : de ruige hairige Poedelhonden en de gladde Deensche. Zulk een Hond is men gewoon zo afterigten , dat men hem eerstlijk op het land , daarna op het water gewent te zwemmen en een weggeworpen stuk houts weder te haalen. Kan hij dat doen , dan neemt men een' ouden af-

gerichten Hond 'er bij, laat een tamme Eend zwemmen, en wanneer men die gefchoten heeft laat men, de eerſtemaal, den ouden en jongen Hond te gelijk, de tweedemaal echter den jongen alleen 'er op los. Wanneer hij die nu gebragt heeft, ſtreelt men hem, geeft hem iets te eeten, werpt de Eend weder in het water, en herhaalt dit ten tweeden of derdenmaale. Het is beſt dat zij de ſtem van hunnen meester leeren gehoorzaamen en 'er zig weder van af laten roepen.

De Otterhonden worden, bij voorkeur, tot den Ottervangſt afgerigt. Zij zijn van een onvertzaagden, bijtenden en knorrigen aart, en ſpeelen niet met andere Honden. Men rigt hen, als ze nog jong zijn, inzonderheid des zomers, in kleine waterputten, af, en laat hen, aan den rand van ſlooten, kikvorſchen vangen; daarnaa leeren zij, met een hongerige maag, naar kleine mergbeentjens, die men in het water werpt, duiken, of men moet hen van der jeugd af, voor hun voedsel, kleine gekookte viſſchen te eeten geeven, en hen naar jonge viſſchen laten happen. Hier door gewennen zij zig aan het zoeken in het water, en worden van het naajaagen van het wild afgehouden. Juist dezelfde Honden kunnen ook tot den *Bevervangſt* gebezigd worden, en de africhting derzelven is als dan, met de voorgaande, volkomen eenerlei; alleen, met dat onderscheid, dat wanneer men diergelijke Honden op den Bever los laat, men hen in het gebouw of nest des Bevers inlaat, naa dat dit te vooren met een net om-

van-

vangen is , op dat de Bever , als hij naar buiten gejaagd wordt , niet ontwijke , maar gedood kan worden.

Wil men , voor 't overige , ter jagt gaan , dan wagte men zig zorgvuldig de maag der Jagthonden niet met te veel spijs te overlaaden ; wijl zij , in de eerste plaats , dezelve als dan niet wel kunnen verteeren , en ten tweeden het wild niet greegig naarjaagen zouden. Maar geeft men hen vóór den jagttijd weinig te eeten , dan zijn ze des te lugtiger en vlugger , en meer op het vangen van het wild verhit , wijl zij hoopen 'er iets meê van te zullen krijgen. Men geeft den Jagthonden ook gemeenlijk iets van het wild te eeten ; bij voorbeeld : de ingewanden ; of men doopt brood in het bloed van het wild en zet dat hun dan voor.

VAN HET NUT DER HONDEN IN DE GE-
NEESKUNST , EN HUN GEBRUIK BIJ
ANDERE GELEGENHEEDEN.

De zo bekende *witte Hondsdrek* of *witte Klamei* , een uitmuntend gencesmiddel , wordt best bereid van een Hond , die beenen geknaagd heeft. Men verzamelt dezelve in de maand Mei. Hij wordt gegeven tegen de derde en vierdendaagsche koorts , rooden loop en diergelijke ziekten. Deze witte Hondsdrek , of *Album Gracum* , is bij voorkeuze goed , wanneer de Hond alleen beenen te eeten krijgt , en wanneer dezelve niet zeer stinkt ; uiter-

lijk gebruikt is ze dienstig tegen de bruine , booze zweeren ; met corianderzaad vermengd , maakt ze de gezwellen week en verdrijft de wratten. Ze zoude ook een onfeilbaar middel tegen de kropgezwellen zijn ; inzonderheid de zwarte drek van een Schaapenhond. Hondendrek en Terebintijn op de ontstoken borsten der vrouwen gelegen , geneest dezelve. Tegen de geelzucht zoude het ook een goed middel zijn. Wanneer ze in de Hondsdagen verzameld is , en men dezelve , met wijn of water vermengd , inneemt , kan ze tegen den buikloop dienen. Wanneer men dezelve tot asch verbrandt en met honig vermengt , dan geneest ze den dauwwurm der kinderen.

De Hondsdrek is ook goed tegen de wurmen en de waterzucht , wanneer ze met water gedronken wordt. Ze wordt ook tegen opstijgingen gebruikt , wanneer ze met gedistilleerd water van lindebloezem gemengd is. Met salpeter en een weinig peeper gemengd , kan men dezelve , in water , tegen het colijk gebruiken. Uit Hondsdrek kan men ook een lijn maaken , waarmede de Looijers het leer te famen kunnen lijmen.

Om te beletten dat de Hond deszelfs natuurlijk hair niet verandere , zo hebbe men flegts leevende kalk , en het verlies van zilver of zilverfchuim , onder elkander te mengen. Wanneer dat mengfel zo dik als honig geworden is , dan moet men 'er den Hond , een geheele maand achtereen , mede zalven , en hij zal nooit eenige verandering , wat zijn hair betreft , ondergaan.

Het

Het *water* van jonge Honden, gedistilleerd zijnde, belet dat de hairen weder wasfen. Een wurm, welke men uit het aas van een' dolien Hond neemt en hem aan 't lijf bindt, zoude de water-vrees verdrijven. Het bloed dat een tand aankleeft, welke men uit den bek van een' Hond genomen heeft, fchrijft men even dezelfde kragt toe, dat men daar door de hairen kan doen uitvallen; deze kragt zoude in het bloed van den Hond over 't algemeen gelegen zijn.

Een jonge Hond tot asfche gebrand, dezelve met olie gemengd, en de wenkbraauwen daar mede beftreken, doet die zwart worden. Het Hondfleer of vel, om de vingers gewonden, is goed tegen zweeterige handen; riemen van Hondsleder, om de vingers gewonden, zijn ook dienftig tegen een' altijd druipenden neus. Tegen pijn in 't lijf kan men een' gordel van Hondsleder om den buik draagen. Podagriften zullen baat vinden met Hondfleer onder hunne voetzoolen te binden en daarop te gaan. Het zenuwagtig vleesch van een' Hond is een goed middel tegen den beet van een' Hond.

Hondenbloed gedronken, helpt niet alleen tegen den beet van allerlei woedende dieren, maar is ook tevens een tegengift tegen alle vergiften. Met edik en water gemengd, gedronken, zoude het tegen de geel- en waterzucht van dienst zijn. Het ftilt ook de buikpijn.

Hondenmerg met ouden wijn onder elkander gekneed, en op wennen of knoestgezwollen gelegd, zoude dezelve zeer zeeker verdrijven. *Hondenhair*,

40 NATUURLIJKE HISTORIE

in een' doek gerold en om het hoofd gebonden, baat tegen de hoofdpijn: op den wond gelegd, wanneer men van een' dollen Hond gebeeten is, kan men daar mede de watervrees vóórkomen. *Geronnen melk*, welke een jonge hond uitgespuwd heeft, met wijn gemengd, helpt tegen de colijkpijnen.

Hondenvet verdrijft de moedervlekken; vermengt men het met pluimaluin dan zal het voor die genen goed zijn welke hun water niet houden kunnen. *Hondenmelk* en *vet* met aluin vermengd, en 'er de grootte van een boon van ingenoomen, heeft dezelfde kragt. *Hondenvet* met oud vet en alfemsap vermengd, verdrijft de doofheid, wanneer men het in de ooren laat druipen.

Het *Hondenvet* is zeer heilzaam, en wordt veel van zulke Honden gebruikt, welke gefneeden zijn. Van teeven en reuen kan men het gebruiken. Innerlijk gebruikt geneest het de beschadigde longen; van buiten aangewend, geeft het verligting in Podagreufe pijnen. Druipt men het in de ooren, en mengt men het met olie en alfemsap, dan wordt 'er het verlooren gehoor door hersteld en het verdrijft de oorpijn; men gebruikt het ook tegen de duizeligheid en vallende ziekte, maar het moet versch zijn, om dat het anders te verrot wordt, en het moet ook met groote behoedzaamheid gebruikt worden.

De *Hondenharsens* worden tegen de raazernij of dolheid aangepreezen en de gal tegen de vallende ziekte. *Jonge Honden*, op den buik gelegd,

legd, stillen de kolikpijnen. Het likken der jonge honden geneest de wonden en zweeren. Men kan ook van jonge Honden een zalf bereiden. Men kookt naamlijk jonge Honden zo lang in boomolie, tot hen het vleesch van de beenen afvalt. Naa deze olie doorgezigd te hebben, doet men daar in wilde Orega of grove Majolein, Polei, Thijm en Duizendblad; laat het vijf dagen in de zon staan distilleeren, en legt het 'er van buiten op. Het is dienstig tegen kwetsingen, zwakte in de zenuwen, verlamming der Ledemaaten en Engelsche ziekte.

Het *bercide Hondslêr* gebruikt men tot Handschoenen en Koufen. Van de Koufen bedienen zig de Podagristen. De Handschoenen worden door de vrouwen gebruikt om zagte handen te behouden. Met de *Hondenvacht* worden ook Pelsfen gevoerd.

De hersfens der Honden verdrijven, binnen den tijd van zeven dagen, de zwakheid der oogen. Wanneer men dezelve op linnen fineert en daar compresfen over zwagtelt, geneezen zij binnen veertien dagen de beenbreuken. De breuk moet egter op zijn plaats gehouden en wel stevig gebonden worden. De Asch van een gebrande hersfenpan van een Hond, bezit eene zeer groote geneezende kragt. Zij is goed tegen alle wild vleesch en heelt dat ook tevens. Brand den kop van een gezonden jongen Hond tot asch en strooi die in eenig kankergezwel, dan kunt ge daar mede den kanker geneezen.

Asch van de hersfenpan van een' jongen Hond in een' wond, welke van een' dollen Hond gebeten is, gestrooid, verhoedt de watervrees. Het verbranden moet in een nieuwe pot geschieden, welke men met klei wel toe maakt en zo in den oven zet. De kop van een' dollen Hond verbrand en gestampt, en het poeder met wijn vermengd is goed voor de geelzugt. De kop van een' dollen Hond, zonder het vleesch, tot stof verbrand en met cypresolie gemengd, in het oor gedruppeld, siilt de tandpijn. De asch van den kop van een' Hond in een pot met azijn gedaan, en de waasfem opgevangen, verdrijft de hoofdpijn.

Het oorfmeer van eenen Hond, met wijn gemengd, maakt dronken. Het naavolgende is een zonderling kunststuk: bestrijk een lampfit van boomwol met hondenvet, en brandt die in een groene lamp met olie, dan schijnen alle de personen, die daar rondsom zitten, Hondskoppen te hebben.

Hondstanden, gekookt in water, tot dat dit op de helft verkookt is, en daar de mond mede gespoeld, is goed tegen de tandpijn. De tanden tot stof verbrand, leveren een goed tandpoeder op. Een Hondstand, tot poeder gemaalen en met honig vermengd, is goed tegen de tandpijn. Is de tandpijn uit koude ontstaan, werp dan een' Hondstand op een kool vuur, en laat den rook daarvan in den mond waasfemen; neem daarop een' gekookten Hondstand, wrijf denzelven met azijn af, neem
hem

hem warm in den mond, houd hem een poos daar in, en de pijn zal ſchielik overgaan.

De lever van een' Hond, rauw of gekookt gegeten, helpt tegen den dollen Hondabeet, en voorkomt de watervrees; iets daarvan met boomwol en corficaanſche olie ſaamgeknede en op het aangezicht gelegd, verdrijft de roode vlekken in het zelve.

De *gal* der Honden, met honig vermengd, en van buiten op de oogen gelegd, geneest derzelver gebreken. Tegen hardhoorendheid kan men een ſcrupel gal, en een ſcrupel hondenmelk, met even zo veel honig, onder elkander mengen, en hetzelfde warm gemaakt hebbende, in de ooren gieten en dezelve met boomwol toefluiten, 't welk het ongemak doet verdwijnen.

De *milt* van een' Hond met wijn gebruikt, dient tegen de miltziekten. De ſchaamdeelen van een teef, in olie en ſchapenboter gekookt en met honig beſtreken, heelen de dwangnagels en gebreken aan de vingers. De melk eener teef, welke voor de eerſte maal geworpen heeft, gedronken, is zo goed als een tegengift. De melk warm op de oogen gelegd, heelt derzelver gebreken. In de ooren gedroopen, ſtelt zij de oorpijn. De tanden der kinderen met Hondenmelk beſtreken, is goed tegen het pijnlijk tanden haalen der kinderen. Hondenmelk is ook een beproefd middel tegen de tandpijn. Heeft men zig met warmen drank den mond gebrand, dan drinke men ſlegts deze melk; dit helpt.

De

44 NATUURLIJKE HISTORIE

De *pis* der Honden doet de hairen uitvallen en maakt ze zwart; met aarde vermengd is het een kragtig middel tegen de wratten en verhardingen der huid. Met salpeter gemengd, geneest zij het schurft. De jonge Honden zijn, zo lang zij nog niet bijten, den zogenden vrouwen van grooten dienst, wijl zij die dikwijls aan de borst leggen, eer zij de nog zwakke kinderen daar aan leggen.

VAN EENIGE ZEER GEWOONE ZIEKTEN DER HONDEN.

Middel tegen het Schurft.

Neem den ondersten bast van Schijtbeziënhout *Oleaster Germanicus Cordi*, doet daar aluin en goeden zuiveren zwavel bij, stamp het beide fijn, vermeng het met reufel, of ook met ongezouten boter, doe dat alles in eenpot, laat het daarin wel kookken, en roer het wel om. Is het koud en tot een zalf geworden, bescmeer 'er dan de Honden mede. Men kan reufel, zaad van brandnetels, zwavel en kwikzilver, onder elkander, van elk evenveel, vermengen, eene zalf daar van maaken, en daar mede de Honden, wanneer zij van te vooren verscheiden maalen met gekookte duivenkervelwater gewassen zijn, bescmeeren; dan zal de schurft weldra verdwijnen.

Of :

Neem asch van hout en hoendermest, maak
daar

daar een loog van , en wasch daar het Schurft mede : neem vervolgens een hand vol laurierbesfen , en de grootte van een noot geele pek , dat nog niet gebruikt is ; voor een stuiver graauwen zwavel , voor een halve stuiver kwikzilver en ongezouten boter , maak die bruin , doet 'er de stukken klein gestampt in , roer het onder elkander , inzonderheid het kwikzilver , en smeer daar de Schurft sterk mede.

Of:

Neem een half pond vet , laat het smelten en weder stollen , wrijft 'er dan voor twee stuivers leevendige kwik onder , als ook voor twee stuivers steen- of tegelolie in , en voor twee stuivers *Euphorbium* , 't welke fijn gestooten moet worden ; maak dit tot een zalf , en smeer de plaats , waar het schurft is , daaglijks daar mede.

Of:

Neem witte nieswortel , voor een' grooten Hond , voor de waardij van een stuiver , en voor een kleinen Hond half zo veel ; stamp dit tot een poeder ; kook dit met een maatjen wit bier , tot het op de helft verkookt is ; vrijft , met een weinig stroo , het schurft van het vel wel af , en wasch het voords met dit kooksel , tegen de hairen wel op . Geef echter , eer ge dat doet , den Hond voor een halve stuiver geheele zwavel , voor een halve stuiver laurierbesfen , en voor een halve stuiver spiesglas , (*antimonie*) samen vermengd ,

46 NATUURLIJKE HISTORIE

mengd, en wel, drie dagen achter elkander, telkens een goede *dosis* daar van, in, op dat het vel van te vooren wel gulaxeerd worde. Wanneer het koud geworden is en weder warm gemaakt zal worden, moet 'er een weinig wit bier bij gegooten en weder opgekookt worden.

Of:

Geef den Hond een purgatie in; doe hem den anderen morgen een aderlaating tusſchen de knieſchijf en het ſcheenbeen. Tap hem daar door twee oncen bloed af en beſtrijk hem voords met de volgende zalf. Neem een pond nootolie, een pond geneverolie, een pond ſmeer, een pond gemeene honig, een half pond azijn; laat dit alles bij het vuur tot op de helft verkooken, en doe er bij pek en hars van elk een half pond, en zes lood waſch, onder elkander gemengd; neem het, wanneer het wel gekookt is, van het vuur af, en doe 'er het volgende poeder in: zwavel, een half pond; *vitriolum recoctum*, vijfachtſte pond; Spaanſch groen, twee oncen; roer alles wel onder elkander tot het koud wordt. Deeze zalf is bij alle ſoorten van Schurft zeer dienſtig. Waſch egter den Hond, eer deze zalf gebruikt wordt, met water en zout, en reinig hem de huid; ſmeer hem daarop, bij een zagt vuur, met deze zalf wel in, laat hem een uur lang wel zweeten, geef hem echter daarbij wel te drinken. Maak hem daarna een goede ſoup van ſchapenvleesch, en doe daar zwavel en heete kruiden in, op dat zijn
lig-

lighaam daar door verhit worde , en vaar daar mede acht dagen voort.

MIDDEL TEGEN HET KEELGEZWEL.

Wanneer de Honden kwaade halzen krijgen , dan is het lelletjen of de huig daarbij ontstoken , en de hals begint van buiten uittezetten ; de tong zwelt en wordt bruin , de oogen puilen uit , en het ademhaalen valt moeilijk. Alle deze omstandigheden komen deels van koude , veranderlijk weêr , verhitting en gebrek aan water , voort. De Honden kunnen dan noch spijs , noch drank , door de keel zwelgen. Veele houden deze ziekte voor doodelijk. Evenwel is zij geneesbaar , als men de honden slegts , zo dra men dat kwaad bespeurt , onder de tong en aan de ooren aderlaat ; hen den bek met zout , tarwemeel of gestampte salie wrijft , hen een weinig buskruid , zuur geworden melk , en wat bierazijn ingeeft , en van buiten uitwaasfemende kruiden 'er op legt.

Of:

Neem menschen- en hondendrek ; meng dit onder elkander , sla het zelve in een lapjen om den hals van den Hond ; of kook een muis in water , doe daar dan ijferkruid in en laat hem daar van drinken.

TEGEN DE DRUIPENDE EN ONTSTO-
KENE OOGEN.

Bet de oogen met warm water en wijn , waarin

43 NATUURLIJKE HISTORIE

roozen, druiven en mijrthebladen afgekookt zijn. Roer daar op olie en eiwit onder elkander en leg het op de oogen der Honden. Of wrijft roozenwater met een weinig suiker van lood, (*sal saturni*) en leg dat op hunne oogen; of slegts enkel water van rottige appels. Of, kook venkel in water af, en laat de waasfem daar van in de oogen stijgen. Of, neem eiwit, fijngestooten suiker en kampher, en maakt daar van een zalf, dat helpt insgelijks. Neem tegen zeere oogen 4 of 5 duivelsbeetwortelen, zo frisch als gij die slegts vinden kunt; snijd die in stukken en hang ze den Honden aan den hals. Tevens met de verdorring dezer wortelen, vermindert deze ziekte. Krijgen de tedere jonge schoothondjens druipende oogen als men hen te veel vleesch te eeten geeft, wasch hen die dan met warm water af. Tegens de *catharract* of *staar*, kan men met vrugt gebruiken twee *drachmas* osfengal; venkel en honig, van elks negen oncen, en saffraan drie oncen; roer dit wel onder elkander en bestrijk 'er de oogen mede.

TEGEN HET VERMAGEREN DER HONDEN.

Vermageren de Honden, schoon ze genoeg te eeten krijgen, zo geef hun dikwijls boter te eeten; wil dat echter niet helpen, dan hebben ze dikwijls wurmen onder de tong. Men moet in dat geval een naald neemen en 'er die uit zien te
graa-

graaven. Gelukt dat echter niet, dan is het eene uitteerende ziekte en heeft eindelijk den dood ten gevolge.

HEELMIDDEL TEGEN DE WONDEN DER HONDEN.

Het gebeurt dikwijls dat de Honden zig doornen en andere scherpe dingen in de pooten treden; stamp dan hoefblad, doe daar vet bij, of brandt jonge zwaluwen in een' pot tot asch, waarbij men dan eenig smeer doet en 'er een zalf van maakt; leg dan deze zalf op de plaats, waar de doorn steekt, dan zal die 'er uitgetrokken kunnen worden. Ook is haazenvet hier toe van grooten dienst.

Zoo een Hond diergelijk een' wond gekreegen heeft, welken hij met de tong niet bereiken kan, daar hij zig anders likken en den wond zelf geneezen zoude, dan moet 'er menschen hulp aangewend worden. Neem terpentijnolie, giet dat in den wond, kook eerenprijs en andere wondkruiden bij elkander, en wasch hem het beledigde deel daar mede af. Of: laat tabakswater of olie in den wond druipen, zo zal die daar door famentrekken en geneezen. Om den wond te heelen, kunt ge u van het naavolgende middel bedienen. Neem wilde roozenbladen, druk daar het sap uit, en laat het in de wonden druipen, leg 'er dan een koolblad over heen, of wrijf alleen de beschadigde plaats met roode koolbladen; of stoot

perfikbladen in een' vijfel; strooi dat poeder op een stuk linnen, en maak het nat, wasch den wond met eenigen warmen wijn uit, droog ze weder af, en, druk met de hand, het met het poeder gevuld linnen, over den wond, dat het vogt 'er in druipe. Hier door worden ook de wurmen in den wond gedood.

Is een Hond op de jagt door een wild zwijn gekwetst, zo dat hem het ingewand uit het ligbaam puilt, en evenwel de darmen nog niet gekwetst zijn; druk dan, zo spoedig mogelijk is, de darmen, terwijl ze nog warm zijn, weder in het ligbaam in, leg als dan een stuk zwaard, ter grootte van den wond, inwendig voor den zelven, en naai 'er van buiten de huid, over heen digt; maar maak elken steek met een' knoop toe, op dat, zoo de draad somtijds op een of andere plaats mogt slijten of breeken, de geheele wond niet weder opscheure. Doe dan elken steek afzonderlijk en snijd den draad gestadig af, dan zal het gelukkig geheeld worden.

Maar is de Hond slegts door een wild zwijn beschadigd geworden, snijd dan de haren van de zijden af, waar de beschadiging geschied is, en leg ze 'er boven op en daar over heen de volgende pleister, zo warm als de Hond het lijden kan: Neem smeerwortel, meliloten pleister, pik en roozenolie, van elk evenveel, meng dit alles wel onder elkander, smeer het op een stukjen nieuw linnen, en leg het op de beschadigde plaats.

plaats, Is een Hond door een' anderen Hond gebeeten, verbrand dan beenderen van een hert, meng dezelve met olie en kneed dat mengfel tot een zalf, smeer die op een pleister en leg dezelve op de beet. Begint de wond te zwellen, dan moet ge denzelven met olie of onge-zouten boter, die met kruiswortel, vet of bokkentalk vermengd is, bestrijken; of meng smeer en waterkers onder elkander en leg het 'er op. Over het algemeen moet ge de wonden en beschadiging der Honden, vlijtig met menschen-urine uitwaschen, en de Honden met het sap van muurkruid doen purgeeren.

Is een Hond door een dollen Hond gebeeten, dan is het beste middel dat men terstond naa den beet den wond uitsnijde en de opening toefchroeije om te beletten dat het vergift niet verder in het bloed dringe.

MIDDEL TEGEN EEN GEZWEL.

Bestrijk het lijdende deel enkel met boter, of leg 'er kamillen, vlierbloemen en roggemeel in een klein zakjen, op, of maak warme zwagtels, gedoopt in edik, waar in *Cardobenedict* gekookt is, dan zal het gezwel flinken.

TEGEN DE ZWAARE ADEMHAALING.

Steek den Hond slegts door het oor, dan zal dit gebrek over zijn.

MIDDEL TEGEN ALLERHANDE ONGEDIERTE DAT DE HONDEN
KWELT.

Zoo de Hond door een Hommel of Wesp gestookt is, neem dan gemeene wijnruit, verbrand die en laat den rook tegen de beledigde plaats aankoomen, en wasch de gewonde en ontstoken plaats met azijn. Tegen de zogenoemde Hondsvliegen kan men de plaats met water, met bittere amandelen in een' vijfel gestampt en vermengd, bestrijken, want de Honden worden in den zomer zeer door vliegen en vloojen geplaagd, welke zig aan hunne ooren plaats en dezelve rood en open bijten, zo dat ze aan 't zweeren geraaken; bestrijk, om dat te geneezen, de wonden met olie, of wrijf hem de ooren met alsem en bittere amandelpitten; over het algemeen acht men dat het goed zij, de Honden tot verdrijving der vloojen, luizen en andere ongedierte, in het water te laten zwemmen; en daarna den Hond, uit het water komende, met het volgende sap te wrijven en zuiver af te waschen. Te weeten, men neemt daartoe tien volle handen wilde kers, wilde majolein, rosmarin, wijnruit en zes handen fijngestampt zout; laat dit, onder elkander in water koken, en wel verkoken; waarna men 'er, tot bovengenoemd einde, den Hond mede kan afpoelen.

Of:

Of:

Neem vlierbladen, kruis en munt en *grootte* of *waterpatig*, kook deze kruiden in water, doe daar bij twee oncen bereid luiskruid, laat die mede opkooken en zijg dat alles door een' linnen doek; laat in dit kookfel twee oncen gemeene zeep, één once saffraan en even zo veel zout smelten; wasch den Hond daar mede, dan zullen de vloojen ten eersten sterven.

MIDDEL TEGEN HET VERVAL DER
HONDEN.

Baad den Hond in een mierenbad, 't welk met mestwater laauw gemaakt is; men moet dit dikwijls herhaalen, en den Hond te huis houden, dan zal hij, binnen korten tijd, hersteld weezen.

MIDDEL TEGEN DE KNEUZINGEN.

Dekt het gezwel met warme windsels, gedoopt in kamillen, salie, majolein, vlierbloemen of slegts in warm gemaakte azijn, om het te doen slinken, dit zal daar mede waarschijnlijk gelukken.

MIDDEL TEGEN DE WURMEN.

Neem alfemzaad, hertshoorn en gedroogde pierwormen, wrijft dat tot poeder, meng daar boter en honig onder, en geef het hem in. Dit
D 3 is,

54 NATUURLIJKE HISTORIE

is een uitmuntend geneesmiddel. Of: neem twee drachmen alfemfap, leveraloë, luiskruid, van elk evenveel, doe daar bij bereide hertschoorn en zwavel, van elk een drachma, kneed dat samen met nootolie tot een pil, of maak 'er een drankjen van en giet dat den Hond in den bek. Dit geneesmiddel kan men ook tegen den brandwurm gebruiken.

TEGEN DE WURMEN, DIE OP DE BESCHADIGDE PLAATS VOORKOMEN.

Wasch de beledigde plaats flegts met menschendrek en laxeer den Hond met fap van muurkruid. Soms tijds groeijen 'er wurmen in de achterpooten van den Hond; deze kan men met het fap, dat uit *Prusungbladen* geperst wordt, verdrijven.

WANNEER EEN HOND ZIG GEBRAND HEEFT.

Leg biergest op de beledigde plaats, of bereid uit boomolie, zoeten room en loodwit, een zalf, en strijk 'er die op.

MIDDEL TEGEN DEN KANKER.

Neem zwaare goede zeep een drachma, wijnsteenolie, salamoniac, zwavel en spaansch groen, van elk zo veel gij wilt, meng het, met een weinig witte wijnazijn, en een weinig sterkwater door-

een,

een, en wrijf de beledigde plaats, negen dagen naa elkander, altijd des morgens, ter degen daar mede.

WURMPOEDER.

Neem gepulveriseerd wurmzaad, gemeene lorkenzwamzaad, coraalmoes, van elk een once; meng dat alles wel onder elkander, deel dat in drie gelijke deelen af, en geef het, met honig vermengd, in.

MIDDEL TEGEN HET VERLIEZEN DER SPOOREN OF NAGELS.

Neem komijn in den mond, en spuw dezelve uit op de plaats waar de nagel gestaan heeft, en wanneer men op deze wijze tien dagen achtereen voortvaart, dan zullen de nagels weder waschen. Soms tijds schilfert de huid zo wel als de nagels af; meng in dat geval azijn met *calcanth*, en wasch met dat mengsel, warm gemaakt, de pooten van den Houd.

TEGEN HET BESCHADIGEN DER POOTEN DOOR HET LOOPEN.

Neem eiwit, wrijf dat onder scherpe wijnazijn, en daar onder toebereid schoorsteenroet, smeer dat op plukfel en leg het op de pooten, verbind ze voords met een dubbel linnenwindfel, tot zij volkomen geneezen zijn.

56 NATUURLIJKE HISTORIE

TEGEN HET OPZWELLEN EN SCHEUREN DER HUID.

Neem een witte ajuin, wrijft die klein in een vijfel, doe daar bij zout en schoorsteenroet, zo veel men met twee vingers vatten kan en meng het met de ajuin. Strijk dat mengfel op een stuk wit Lijwaat. Wasch daar op de pooten met witten wijn af. Men kan daar ook de voetzoolen hard mede maaken.

TEGEN HET VERSTOPTE LIGHAAM.

Dit is eene zeer gewoone ziekte bij de jonge Honden, en de meeste sterven daar aan. Zij steenen, zij schreijen, weeten van angst niet waar ze zig keeren of wenden zullen, en beginnen door overspanning der kragten, welken zij aanwenden, om den afgang uit het lighaam te persen, te sidderen en te beeven. Purgatiën en klysteeren zijn de beste middelen, welke daar tegen gebruikt kunnen worden.

WAAR AAN DE DOLHEID DER HONDEN TE KENNEN EN WAARMEDE DEZELVE VOOR TE KOMEN IS.

De dolheid is de ergste en gevaarlijkste ziekte der Honden. Zij overvalt hen of des zomers, bij een al te groote hitte; of in den winter bij eene felle koude, althands wanneer zij zig terstond

stond daarop, onder een' warmen kagchel of wel met den kop daar voor gaaf liggen. Als de dolheid eerst begint, dan sluipen zij droevig rond, eeten noch drinken niet, verschuilen zig, laten de ooren en den staart op den grond hangen, baffen niet, beginnen te knorren en vallen, met een bedekten toorn en met een zekere dommmelicheid, op vreemde dieren en menschen aan. Dan is hunne ziekte reeds gevaarlijk; evenwel ontzien zij hunne meesters nog. Maar als ze beginnen te kugchen, en wanneer het schuim hen uit den bek loopt; wanneer hun de tong uit den bek hangt; wanneer zij een' wankelenden gang, droevige, traanende oogen en een blaauwe tong krijgen, en dat zij hun meester in 't geheel niet meer kennen en naar hem bijten; dan is hun beet voor menschen en vee ten uitersten gevaarlijk en doodelijk, en zij zelf leeven naauwlijks vierentwintig uren daar naa. Een ongelukkig, door zulk een' dollen Hond gebeeten, mensch, krijgt de watervrees, zo 'er niet zeer spoedig kragtlaadige geneesmiddelen tegen aangewend worden.

De dolheid der Honden duurt zelden over de twee dagen, dan doet 'er zig de watervrees of een onoverwinbaare afkeer voor alle vogt, bij op, en de Hond sterft eindelijk onder veele stuip-trekkingen. Wanneer een Hond begint dol te worden, is het zekerste middel hem oogenbliklijk dood te slaan; wijl het gevaarlijk is hem eenige geneesmiddelen te willen geeven.

In laater tijden heeft men de dolheid der Hon-

den daar door zoeken te vermijden, dat men hun den wurm tragtte te beneemen. De wurm noemt men naamlijk de witte, dikke zenuw onder de tong, welke naar een ronden en gladden wurm gelijkt; deze moet hun in de jeugd uitgesneden worden, en wel op de naavolgende wijze: Men breekt den Hond den bek open, houdt de tong, voor aan bij de punt, met een' doek vast, snijdt de zenuw, met een scherp mes, op de eene zijde, waar geen aderen zijn, langzaam af; neemt een priem, haalt daar mede de zenuw, uit het midden, zo langzaam naar zig toe, tot men op de andere zijde uitkomt, en de zenuw met den priem uithaalen kan. Maar de Hond moet echter reeds bejaard zijn, en de wurm 'er geheel uitgenomen worden, op dat ze niet weder aangroeije. Een Hond, welke op deze wijze van den wurm gesneden is, wordt van zig zelven niet zo ligtelijk dol; is hij echter van een dollen Hond aangestoken, en wordt hij zelf dol, dan schuilt hij weg en valt niemand aan.

MIDDEL TEGEN DEN HOEST.

Neem gestampte beenen van een paard of eenig ander beest, wrijf stinkende gouwe klein, doe dat te samen in geitenmelk, en geef het den Hond te drinken. Als de slijm echter al te vast zit, dan moeten 'er sterker prikkelende middelen, bij voorbeeld kalfsvoet, of duitsche gember, en *gum ammoniac* gebezigd worden.

MIDDEL TEGEN DEN ZWAAREN ADEM
EN ENGBORSTIGHEID DER HONDEN.

Wanneer dit kwaad door een dikke lucht veroorzaakt is, breng dan den Hond in een andere lucht. Wil dat niet helpen, doorsteek hem dan de ooren met een priem, waar door de omloop des bloeds bevorderd en de ademhaaling verligt wordt. Somtijds komt het ook uit de al te groote vettigheid voort, daarom moet men den Hond, in dit geval, verdunnende en oplosfende voedfelen geeven; geef hem ook een purgatie in.

ALS EEN HOND NIET EETEN WIL.

Geef den Hond, in dit geval, menfchendrek in. Of: neem polei met water en azijn vermengd, wasch den Hond daar mede den neus en den bek af, en meng komijn onder zijn eeten. Of: kook Stokvisch en neem den Hond mede in de keuken, dan zal hij weder eetlust bekomen. Eene purgatie is, in dit geval, wel het beste middel.

MIDDEL TEGEN DE SNIJDINGEN EN PIJN
IN 'T LIJF.

Zoo dit uit een gevatte koude ontstaat, zo geef hem warme vleeschfoup, met peeper vermengd, in. Of: wrijf den Hond Leliën — Wijnruit — Nardus — en Laurierolie, Dialtheazalf, Marcia-ton, Agrippazalf en diergelijke in; bedek hem daar.

60 NATUURLIJKE HISTORIE

daarop met doeken en de pijnen zullen ophouden. Men kan hem echter ook met pijnstillende middelen, die met bast van Cascarille, bevergeil en mosfelfchelpen samengefeld zijn, hulp toebrengen.

VAN DE KOORTS DER HONDEN.

De koorts openbaart zig op de volgende wijze: De Hond wordt eene siddering en koude gewaar, die min of meer sterk is. De ooren, neus en alle uiterlijke deelen zijn koud in 't gevoel, de lippen zijn bleek en het geheele lighaam vermoeid; de Hond beeft en klappert met de tanden, laat den kop hangen, en weigert te eeten. Dikwijls blijft de koorts van zelve weg. Evenwel is het beter dat men de Honden in tijds te hulp kome. Men zorgt 'er voorts voor dat men den Hond in een zuivere drooge lucht houde; inzonderheid moet men hem, in de koude, toedekken en hem een zacht en versch strooijen leger maaken, dat zeer verkwikkend voor hem is. Men voedere hem ook met een weinig brood en vleeschnat. Heeft de Hond verstoppingen, dan moet men de natuur met eene purgatie te hulp komen, en geeve hem Rhabarber, met een weinig zout gemengd, in een pruim in. Sommige stampen, in dit geval, Nieswortel, en doen dat de Honden inneemen. Anderen geeven hem Geitenmelk te drinken, welke men doorzigt; of zij stampen kreeften klein, doen genoegzaam water 'er onder, en geeven dat de
Hon-

Honden te drinken. Hondstand of Hondskruid doet dezelfde dienften.

De Jagt- en Speurhonden kan men de volgende purgatie ingeeven: kap een ſchaapſkop in ſtukken en laat dien met vier mingelen water, zo lang kooken, tot hij op de helft verkookt is; ſnijd brood met gepulverifceerde zwavelbloemen 'er in, en geef dat ſap den zieken Hond, noch te warm noch te koud in. Men moet daarbij de Honden noch vleesch, noch beenen te eeten geeven, maar men kan han dunne melk te drinken geeven. Deze Purgatie geeft men hem vroeg in den morgen in, naa dat men hem 's avonds van te vooren honger heeft laaten lijden, of hem ſlegts een dunne ſoupe voorgezet heeft. Men neeme hem in agt, dat hij zig niet door loopen verhitte, en geeve hem op den avond in 't geheel niets te eeten. Laaſtelijk kan men hem, als een heerlijk koortsmiddel, dat te gelijk verſterkt, twee tot drie drachma's geſtooten wilgenbaſt, al na dat de Hond groot en ſterk is, in onderſcheidene giften, geeven. Sometijds is het lighaam zeer verſtopt; dan moet men zijn toevlugt neemen, tot een afdrijvende en weekmaakende klyſteer, waartoe men een blaas gebruiken kan. De allereenvoudigſte beſtaat uit warm water en zout, men kan echter ook water, vleeschnat, melk of eenig ander vogt neemen, waarin men Senecbladen of Nieswortel gedaan heeft; of men kan Populierkruid en Kamillen afkoo-

62 NATUURLIJKE HISTORIE

kookken, 'er een weinig zout in doen, en dat in den agterdarm spuiten.

Tot een weekmaakende klysteer neemt men, voor een grooten Hond, drie Lepels Honig, even zo veel Raap- of Lijnolie, een handvol zout, benevens eene halve kan melk; wanneer het zout gesmolten is, geeft men het hem laauw in. Voor kleine honden, moet men slegts de helft of een derde daar van neemen. Men moet de klysteer laauw warm inspuiten, zo dat men het aan de oogleden kan verdraagen. Men kan zig ook van zes pillen bedienen, waar toe men een, met olie bestreeken, smeerkaars of in die gedaante gesneden stukjen zeep neemt. Zoo men een' trek tot overgeeven in den Hond bespeurt, dan kan men hem een braakmiddel ingeeven. Immers het is bekend dat de Honden zig, uit hun zelve, door braaken, hulp verschaffen, wanneer zij Hondsgras eeten, als 'er zig iets ongewoons in hunne maag ophoudt. Voornaamentlijk echter zijn de braakmiddelen van groote nooten van nut, wijl zij de slijm, welke de oorzaak van menige koorts is, wegruimen, en men heeft opgemerkt, dat menigmaal een eenig braaken de koorts geheel weggenoomen heeft. Daar 'er echter verscheidene soorten van koortsen zijn, zo moeten wij van elke soort in het bijzonder handelen.

VAN

VAN DE HEETE OF AANSTEEKENDE
KOORTSEN.

Een Hond, die door deze koorts aangetast is, heeft roode en gezwollen oogen, steekt den tong uit en lekt den bek. Wanneer de *Paroxysmus* of aanval der koorts aankomt, drinkt hij zeer veel, en eene algemeene hitte verspreidt zig over het geheele lighaam. De slaap is gering en onrustig. Het aderlaaten is hier onontbeerlijk. De oorzaaken van deze koortsen zijn gemeenlijk sterke verhittingen, inzonderheid op de Jagt, en eene daarop te spoedig gevolgde verkouding. Verkoelende en het bederf weêrstaande middelen zijn, in deze gevallen, van veel dienst. Men geeve den Honden kernemelk, dunne melk en huiwater te drinken; maar men mag hun noch vleesch noch vleeschnat geeven, wijl de neiging tot bederf daar door slegts vermeerderd wordt. Brood en water, of een weinig boter, is genoegzaam voor zijn voedsel. Alle drie of vier uren geeft men den Hond een weinig salpeter met kreeftsoogen in, waartoe men een halve scrupel salpeter, meer of minder, met een tot twee scrupels kreeftsoogen vermengt. Wil men het bederf tegengaan, dan kan men het met even zo veel wilgenbast vermengen.

VAN DE GALKOORTSEN.

Bij deze ziekte is de tong van den Hond zeer besmet; hij heeft weinig lust tot eeten en is angstig;
zijn

64 NATUURLIJKE HISTORIE

zijn afgang stinkt meer dan gewoonlijk, en de adem riekt zeer kwalijk. Men gevee den Hond engelsch zout, alle vier uren een drachma of minder, om de onzuiverheeden in het gedarmte optelosfen. Daarop geeft men hem eene purgatie van manna, fenebladen en zout; en vaart daar mede eenige dagen voort, wanneer men beeterschap bespeuren zal.

VAN ROTKOORTSEN.

Men moet den Hond niet aderlaaten, schoon hij ook zeer volbloedig ware. Men moet liever zijn eeten met eenig citroenzuur zuurachtig maaken, en men mengte onder zijn drank *spiritus vitrioli*, of geest van vitriool. Men berooke den Hond met azijn, houde zijn kop ook boven den damp derzelve en laat dien in den neus trekken. In plaats van salpeter gevee men hem een halve scrupel aluin, met even zo veel *sal amoniac* vermengd, in, of ook wel kreeftsoogen met citroenen afgetrokken.

VAN DE ZENUWKOORTSEN.

Daar tegen gevee men de Honden veel saffraan-sap in, 't zij voor hun drank, of op brood en zemelen gegooten.

MIDDEL TEGEN EEN ZWAARE VER-
STUIKING.

Neem geest van kampher, vier oncen; Salamo-
niageest een half once; olijvenolie en barnsteenolie
van elk twee oncen; *Euphorbium gummi* en spaan-
sche vliegengeest, van elk een half once; meng dat
alles wel onder elkander. Eer men dat insmeert,
moet men vooraf het beschadigde deel wel met
een' doek wrijven.

MIDDEL TEGEN DEN KANKER IN
DEN BEK.

Neem Egyptische zalf en geest van myrrhe, van
elk twee oncen; vitrioololie een half once; meng
dat alles wel onder elkander, doop een lap
daarin en wrijf daaglijks twee tot drie maal den
wond 'er mede. Gaat de roef los; dan gebruikt
men, tot voleinding der cuure, honig met een
weinig aluin vermengd.

EEN WEEKMAAKENDE KLYSTEER.

Neem van den wortel van witte maluwe of
kaasjenskruid een half once; van kamillen een hand
vol en Venckelzaad twee oncen; laat dit, in drie
maaten water, een half uur lang kooken, giet
het dan door een' doek en meng 'er onder, een
half-pond olie, vier oncen theriaak, en een hand-
vol keukenzout. Deze klysteer dient om de inge-
E wan.

66 NATUURLIJKE HISTORIE

wanden van de daarin verhard zijnde drekstoffen te ontlasten; waardoor de meeste koortsen en niet zelden een zwaaren hoest weggenomen worden. Men kan dezelve ook van twee maaten havergortwater en een vette vleeschfoup, waar in men een weinig olie doet, vervaardigen.

EENE GOEDE ZEEP KLYSTEER.

Neem vier oncen zeep, een handvol keukenzout, en lost dit in twee maaten water op.

EENE VOORTREFFELYKE PYNSTILLENDE KLYSTEER.

Neem populier-bladen met het bloeifem, kamillenknoppen, en witte maluwe van elk een handvol; en twee oncen anijszaad; laat het in twee maaten bier, een quartier uurs lang, kooken; giet het dan door, en doet 'er bij een once *Sal Polychrest*, dertig druppels pijnstillende balsen, en twee oncen lijnolie.

EEN KLYSTEER TEGEN DE WINDEN.

Neem dag- en nachtkruid, zeepkruid, van elk een handvol; komijnzaad, en *Sal Polychrest*, van elk twee oncen; laat het een quartier uurs lang kooken; giet het door en meng 'er bij een once kamillenolie en vier oncen olie van olijven.

ZALF TEGEN VERSCHE OOGONTSTEEKINGEN.

Neem bergaluin, een drachma, met eiwit van twee eijeren; meng dit wel onder een, en leg het koud op een fijnen linnendoek. Dit windfel moet, zo dra het opdroogt, ververscht worden.

EENE GOEDE KOORTSDRANK.

Neem den tweeden bast van den wilden kastanjenboom, zes oncen; graswortel, drie oncen; roomsche kamillen, drie handenvol; Sedlitzerzout, een half once; kap en stoot dit grof en laat het, in twaalf ponden water, tot op agt pond verkoo-ken, en giet het daarna door.

MIDDEL TEGEN DEN BUIKLOOP.

Dit is eene zeer gewoone ziekte onder de jagthonden; wijl dezelve onder de aansteekende ziekten behoort, moet men den daar door aangeval-
len Hond, ten eersten van de overigen afzonde-
ren, en hem op een warme plaats brengen. Zijn
voedsel moet zijn vleeschfoup, waarin men eenige
zegelaarde doet. Zoo dit niet helpt, neem dan
boonenmeel; kook het tot een dikke brij, meng
er zegelaarde onder, en zet het den zieken Hond
voor, doch men moet het hem vroeg, als hij
nog geen ander voedsel gebruikt heeft, geeven.

68 NATUURLIJKE HISTORIE

OM TE BELETEN DAT EEN HOND DOL WORDE.

Geef hem vrouwenmelk te drinken, dan zal hij,
zijn geheel leven lang, niet dol worden.

BEWEEZEN PROEF OM TE WEETEN OF EEN HONDENBEET SCHADELIJK EN VERGIFTIG ZIJ.

Neem een stukjen brood, druk dit in den
wond, laat het een' dag 'er op liggen en geef
het dan aan een Hen te eeten. Pikt die het uit
honger op (want anders zal zij het niet eeten),
dan zal zij terstond sterven, en dit is het teken
dat de wond vergiftigd is. Dan moet ge den
wond vooral niet toe laten gaan, maar dien, ten
minsten veertig dagen achter een, open houden.

HOE MEN EEN LID AFZETTEN MOET.

Trek het gezonde vleesch aan het been om-
hoog, en bindt het dan zo wel vast toe: snijd
voords, met een fikkelvormig mes, de huid en het
vleesch door; zaag dan het been door, doch zo
dat het niet afsplintere. Strijk met een gloeiend
ijzer over het gezonde vleesch, dat 'er een korst
om brande, en het bloed uit de polsaderen
vloeiende, gestelpt worde. Daar naa neemt
men den band weg, opdat het opgetrokken
vleesch weder zakke, en het been bedekke. Men
legt

legt 'er voords eene verkoelende zalve op, en verbindt het.

TEGEN DEN KANKER.

Dit kwaad zet zig bij de Honden voornaamentlijk aan de ooren; men kan 'er het volgende middel tegen gebruiken: neem een drachma goede zwaare zeep, olie van wijnsteen, salamoniac, zwavel en spaanschgroen, van elks na believen, meng het met wijnazijn en een weinig sterkwater aan, en wrijf de aangestoken plaats, alle dagen des morgens, sterk daar mede. Het kortste en geschikteste middel echter om den kanker te geneezen is, het daar door beschadigde deel met een gloeiend ijzer uittebranden.

MIDDEL TEGEN DE WATERZUGT.

Geef den Hond een goede laxaatie met hulpe van pieterceli en kervel, in de plaats van zijn gewoon drinken; edoch geef hem ook afgekookt water van distelwortelen, hier door wordt de vogtigheid weggenoomen; en, tot versterking der lijdende deelen, gebruikt men poeder van een wilgen boombast.

TEGEN DE PLEURIS.

Geef den Hond zoete amandelolij in, met den gebrooken bast van kamillenbloemen en gekookte

70 NATUURLIJKE HISTORIË

haver; tot wegneeming der verstoppende stoffe, bedient men zig van een verdeelende poeder van spiesglas, oesterschelpen, salpeter en kreeftsoogen.

TEGEN DE BLOEDVLOEIING.

Neem het uitgevloeide bloed weg; sluit de aandrift van het bloeden; versterk en trek de verzwakte vaten weder te samen; geef den Hond salpeter met kreeftsoogen, of anders, tot poeder gemaakte oester- of eierschaalen, en meng wat *terra de latechu*, anders gezegd draakenbloed, en wat aluin, met den bast van een wilgen boom, tot poeder gewreeven, welke een samentrekkende kragt heeft; het bloed zelve heeft, zo men wil, een lijmigheid bij zig, waardoor de wond wederom genceest; wil het bloed zig niet laten stillen, neem dan eenige kreeften, stamp dezelve benevens de schaaalen; giet daar wat vleeschnat op, en geef het den Hond in.

TEGEN HET BLOEDPISSEN.

Neem een half sextarium linsen, kook dezelve met melk, doe het sap van afgetrokken corianderzaad, vijftwintig peperkornen, met een half sextarium, gemeene olij daarin; kook hierop nogmaals een half sextarium linsen met melk, of giet twee oncen olij daarbij, roer het ter deeg door elkander, en bestrijk hier mede wel de-

degelijk den Hond, zo zal het bloedpifsen overgaan; doch wanneer 'er een ader van den Hond gefprongen is, zo neem spinnewebben, roerkruid en twee muizen, verbrand dit alles tot een poeder, bestrijk hier mede den Hond en legt het op zijn' bast; anders legt men den asch van het verbrande roerkruid alleen op den Hond en bestrijkt den wond met een gloeiend ijs, zo stilt het bloed en de wond hegt zig weder; gemeene vuurzwam doet denzelfden dienst.

MIDDEL TEGEN DEN HONDSHONGER
OF DE EETZIEKTE.

Men moet de fcherpheid van de maag door laxeerende middelen trachten weg te neemen en maagverfterkingen verordoneeren; bij voorbeeld een dragma oesterfchelpen, een halve dragma ftaal vijfel en even zo veel, tot poeder gewreeven, galgant wortel, onder elkander gemengd; verdeel dit in vier poeders, en geef eene des avonds en eene des 's morgens, in water aan den Hond in; edoch, om de fcherpte geheel te verdrijven, kan men hem twee dragma lever aloë met een halve scrupel gengber gemengd, doen gebruiken.

TEGEN DEN VLOED.

Zagtjens purgeeren, zweeten, wrijven en verdeelende middelen: geftooten fpiesglas en kreefts-
fteenen innerlijk, — en kampfer, spiritus of brande-
wijn

wijn-met zeep, uiterlijk gebruikt, neemden denzelven dikwerf geheel weg.

TEGEN DE KRAMP.

Stamp kamillen bloemen met de bloemen van duizendblad klein, meng die met een weinig saffraan, en geef het den Hond in; buiten op het lijdende deel legt men een' doek in warme olij gedoopt, dit verzagt de pijn en neemt dezelve eindelijk geheel weg.

HOE MEN DE ZIEKTEN VAN ZWANGERE TEEVEN, VOORKOMEN EN GENEEZEN ZAL.

Wanneer men opmerkt, dat een Hond in 't geheel niet jagts is, en men toch gaarne zijn foort voordgeplant zag, moet men de natuur te hulp koomen en voor eerst de oirzaak der onvrugtbaarheid uit den weg zoeken te ruimen; vindt men de oirzaak in de vettigheid, dan moet zij weinig voedsel doch veel drinken hebben; zijn derzelver teeldeelen met slijm bezet, als dan moet men de teef oplosfende medicijnen geeven; als een Hond nu zwanger wordt, zo vermeng dan eenig zuurdeeg onder haar voedsel, en laat haar dit, des morgens vroeg, als zij nog nugteren is, opvreeten; of wel, stroo haar eenige korrels zout in de scheede.

De miskraam der Honden wordt veelmaals
door

door de al te groote beweeging veroorzaakt, daarom moet men de jagthonden, welke zwanger zijn, niet mede ter jagt neemen; somwijlen is ook wel de veelheid van bloed, of zwakte der baarmoeder hier van oorzaak; om dus zodanige miskraamen voortekoomen, opent men den Hond voor eerst een ader, en geeft hem vervolgens poeder van willigen boombast in; wanneer nu de teef gespeeld heeft, doen zig mede verscheidene toevallen op, welken men moet tragten vóór te koomen; de teef vervalt veelmaals, naa dat zij gespeeld heeft, in een hitte, hier tegen is de gewreeven poeder van asch, van een zeer goed uitwerksel, welk middel men met dwang moet gebruiken, of vermeng kruiden met salpeter, en geef haar dat in; wordt de teef, naa verloop van tijd, moede en schijnt haar zwakheid te treffen, zo geef haar het volgende middel in: neem twee geneverbesen, wijnruit en vijftien peperkorns, als ook een weinig saffraan, giet een weinig wijn daar op, en geef het haar, met koud water, in.

MIDDELEN, WELKE BIJ DE GENEEZINGEN DER ZIEKTEN VAN ZUIGENDE TEEVEN GEBRUIKT KUNNEN WORDEN.

Wanneer een teef werpen moet gevoelt zij gelijktijdig baarensweeën, welke, of waare en wezenlijke, of schijnbaare en valsche zijn; in beide

gevallen moet zij verzagting hebben; in het laatste geval geeft men haar pillen van *Sal Polychrest*, met een weinig salpeter, in water geroerd, doch in het eerste geval gebruikt men temperende poeders van oesterschelpen, salpeter en bevergeil; als de teef geworpen heeft, gevoelt zij somwijlen nog pijn en hette, als dan hervat men het gebruik van de temperende poeder, en men geeft haar de volgende purgaatsie in: kook aandooren met polei, en geef het de teef te zuipen; hier door raakt zij aan het purgeeren; is het dat men bespeurt, dat de teef innerlijke ontsteekingen heeft, als dan geeft men haar koeldranken van meloenen, pompocnen, augurkjeszaad, met zoete amandelen, in water gemengd; men doet daar ook een weinig salpeter bij. Heeft de teef met een grooten sterken Hond gespeeld, zo werpt zij ook gemeenlijk groote Honden, welke door den engen weg of in 't geheel niet, of ten minsten niet dan met groote aandoening der deelen, voortkomen. In het eerste geval moet de teef gewis sterven, en in het tweede geval is zij mede haar leven niet zeker, nadien de opgescheurde deelen, en opvolgende bloedstortingen, indien zij niet met een' drank van gestampte kreeften met bier gestild worden, een onvermijdelijken dood veroorzaaken; of daar ontstaat een ontsteeking, welke eindelijk tot een brand overslaat. Het gebeurt ook dikwerf dat de teef een toeval in de baarmoeder bekomt, 't welke door de grootte der Honden en het persen veroorzaakt wordt.

Is

Is het toeval nog versch, dan brengt men de baarmoeder weder voorzichtig in de scheede, waar na men dezelve, met een zwagtel, beoorlijk fluit en binnen houdt; men geeft ook verzagtende klysteeren, waar door de te sterk gespanne pieren wederom derzelver voorige leenige veerkragt bekomen; doch in sommige gevallen wil dit middel wel eens niet helpen, en de teef moet aan haar lot overgelaaten worden.

OPMERKINGEN, WELKE BIJ GEWOONE
ZIEKTEN VAN ZUIGENDE TEEVEN TE
MAAKEN ZIJN.

De eerste moedermelk der teeven is dusdanig toebereid, dat dezelve de vuiligheid wegneemt, welke zig in de maag der jonge honden bevindt; dus behoeft men den Hond verders niets in te geeven; in 't vervolg doet men zeer wel, wanneer men hem somwijlen met een verzagtende purgaatsie te hulp komt; hierdoor kan men hem voor veele ziekten bewaaren, en het doet ook veel tot het ligter krijgen der tanden; het dikwijls waschen is jongen Honden mede zeer dienstig, wijl het de uitwaasfeming bevordert en hunnen groei voortzet; bij het haalen der tanden, 't welke hun eenige pijn veroorzaakt, geeft men hun een weinig Rhabarber met Senebladen, en als zij de spru krijgen, moet men ze de keel dikwijls met koud water uitwaschen; wanneer zij met blaëren of pokken behebt zijn, geeft men ze geest van Vitri-

triool, met water vermengd, salpeter, spiesglas en kreefts oogen, bottermelk en hui; maar vooral geen vleesch, noch vleeschfoup, noch eieren, wijl dit de onzuiverheid van het bloed vermeerdert; een weinig azijn met water, is hun ook zeer dienstig. De Engelsche of dubbele ledenziekte, of het tweegewasch der Honden, bestaat hierin, dat zij over 't geheel mager van leden zijn; een krom geboogen Ruggegraad, zwakke lendenen en weke beenen hebben; de Peesbanden der beenderen zwellen en vormen harde knoesten, en de zwakheid der beenderen veroorzaakt dat zij kromme voeten krijgen, wijl het geheele lighaam op dezelve rust.

Daar zijn verscheiden oorzaaken tot deze ziekte. Vooreerst, komen de pijnen bij de tanden in aanmerking, waardoor de Honden geen genoegzaam voedsel bekomen, noch ook de vogten behoorlijk omloopen en, gevolglijk, naar de beenderen gedreeven worden; de wurmen komen mede in 't spel, welke een wanorde en verwarring in de vaste en vloeibaare deelen veroorzaaken, en bedorven vogten te weeg brengen kunnen, waaruit naaderhand diergelijke gezwollen ontstaan. Is de melk der teef waterig of onrein, zo verwekt dit bij de jonge Honden raauwe vogten, welke vervolgens de beenderen aangrijpen en ongesteld maaken; zo kan ook, wanneer de Honden gespeend worden, de verandering van eeten en drinken zulks bewerken, wijl daar noodwendig andere vogten bij komen, welke weinig voedsel geeven, en den groei beletten,

ten. Het gebeurt ook wel eens, dat deze ziekte door te veel eeten en overlaading van de maag voorkomt, waardoor de vogten bedurven worden, en de weg voor de verstopping der klieren geopend wordt; — het geen men dan doen kan, bestaat hoofdzakelijk hierin, dat men den Hond dikwijls doet purgeeren, hem wascht en een drank van gras en willigen boombast ingeeft, waardoor de deelen te samengetrokken en vervolgens versterkt worden. Hij die regtschaapen en volwasfen Honden hebben wil, moet zorgvuldig de oorzaken uit den weg zoeken te ruimen, waar door de Engelsche ledenziekte eenigermate bevorderd wordt.

EENIGE KUNSTSTUKKEN AANGAANDE
DE HONDEN.

Om te maaken dat een mooie teef jagts wordt.

Wanneer gij mooie jonge Honden wilt hebben, moet gij voor alle dingen een fraaije teef zien te bekoomen, welke van een goed ras is, welgemaakt van postuur, met gezonde en welgevormde leden, met een groot, sterk en breed lighaam. Zodra gij nu wilt dat zij jagts worden zal, zo neem twee koppen vol water, doe daar in bevergeil, met de uitgedrukte sappn van tuinkers, en een douzein spaansche vliegen daar onder; laat dit alles onder elkander met

fchaa-

schaapenvleesch, in een pot of pan, welke niet heel groot is, kooken; laat dan de teef twee of driemaal daar van drinken, zo kunt gij gewis verzekerd zijn dat uw teef jagts wordt. Dit middel kan ook dienen om hen vrolijk te maaken. Men moet ook acht op den omloop der maan en derzelve teeken, geeven, en inzonderheid de teef onder het teeken van den Tweeling en des Watermans doen speelen; want diergelijke jonge Honden worden niet dol en het werpsel geeft veeleer reuen dan teeven. Alle Honden, welke onder de ster Arcturus of Wagenmenner gebooren worden, worden gemeenlijk dol.

OM TE MAAKEN DAT EEN HOND GAAR-
NE BIJ U BLIJFT EN U NIET ONT-
LOOPT.

Geef hem het water waarin gij uwe handen, ja zelfs uwe zweetrige voeten gewasfchen hebt, hoe meer hoe liever, te drinken.

Of:

Leg een stukjen brood onder uw armhol, dat het van alle kanten wel bezweet wordt, en geef het als dan den Hond te vreeten, zo zal hij u overal zoeken; en, indien hij u opgespoord heeft, u onder duizenden weeten te vinden.

Of:

Spuuw hem dikwijls in den bek.

OM

OM TE MAAKEN DAT U GEEN HOND
AANBLAFFE.

Draag slangenkruid of rottenkruid bij u, of naai het in uw kous, zo zal geen Hond, hoe hitlig hij ook zijn moge, u aanblaffen.

Of:

Bind een haazenpoot aan uw rechterarm, of ruk een leevendigen zwarten Hond een oog uit, doe daar een wolvenhart bij, en draag dat bij u.

Of:

Draag een stuk van de huid van een grooten zeehond, of een Hondenhart bij u, zo jaagt gij al de Honden van u af.

Of:

Neem St. janskruid en ijferkruid bij u, dan wordt gij niet moê en geen Hond zal u bijten, doch gij moet dit kruid uit den grond haalen als de zon in het teeken van de Maagd staat, agt dagen voor Bartholomeus, of agt dagen daarna.

Of:

Draag in de linkerhand een Honden hart, en steek in deszelfs midden een Hond's tand; zo moeten al de Honden in uwe tegenwoordigheid verstommen; vooral indien beide van een zwarten Hond zijn.

Of:

80 NATUURLIJKE HISTORIE

Of:

Draag terpentijnkruid bij u, dan blaft u ook geen Hond aan.

BIJZONDER GEHEIM, OM TE MAAKEN
DAT EEN HOND NIET GROTER WORD
ALS TOEN HIJ GEBOOREN WERDT,
EN VERDER NIETS GROEIT.

Wanneer de Hond de oogen begint te openen, geeft hem dan een loot geftoote Coraalen met een weinig brandewijn en meel in.

Of:

Als een teef gespeeld heeft en de speeltijd is om, doe dan uw best dat zij nog eens speele, met den Hond, welke haar naaloopt; de geene nu welke zij dan naawerpt blijft klein.

OM TE MAAKEN DAT EEN HOND NIET
VAN U GAAT.

Neem een van de vlielen waarin de jonge Honden in de baarmoeder liggen, bind dit in een doekjen en laat den Hond daar aan ruiken.

OM TE MAAKEN DAT EEN HOND MET U
LOOPE WAARHEEN GIJ WILT.

Neem de Baarmoeder van een teef wanneer die uitgesneden is, en laat een Hond daar aan rui-

ruiken; insgelijks wanneer gij dit bij u draagt, zal u geen Hond bijten; men wil ook verzeekeren, dat een Hond, wanneer men hem een katten hart te eeten geeft, u overal zal volgen.

OM TE MAAKEN DAT EEN TEEF NIET
LOOPS WORDE.

Neem negen peperkorns en geef dezelve, negen morgens naa elkander, den Hond met een stukken kaas, of iets anders in, eer hij gedraagen heeft, als dan wordt hij nimmer loops.

OM TE MAAKEN DAT EEN HOND
SCHIJNE ALS OF HIJ DOOD
WARE.

Neem het kruid, hondstak genoemd, en geef hem dit te vreeten, dan ligt hij of hij dood ware; leg hem dan met den kop in schoon water, en laat hem hier een poos in liggen, zo geneest hij en schijnt weder leevendig te worden.

OM TE MAAKEN DAT DE HONDEN
IEMAND AANPISSEN.

Indien gij een loopfen Hond weet, zo neem een lap en vrijf hem daar mede ter deeg om de schaamdeelen; veeg daar naa deze lap aan de schoenen of kousen van een ander af, dan loopen alle reuen op dezen reuk toe, en rieken zij denzel-

F

ven

82 NATUURLIJKE HISTORIE

ven aan de schoenen, dan ligten zij den poot op en pissen daar tegen.

OM ALLE HONDEN OP EENE PLAATS BIJ ELKANDER TE BRENGEN EN DE- ZELVEN HET BAFFEN TE BELET- TEN.

Neem het kruid hondstong genoemd, benevens een kikvorschen hart, en de baarmoeder van een teef, leg dit in een' hoek waar gij heenen gaan wilt, zo verzaamelen zig de Honden daar omstreeks in korten tijd, en legt men het voor-noemde onder zijn' grooten teen dan zal geen Hond u aanbaffen.

OM EEN' HOND UIT KORTSWIJL TE DOODEN.

Hang een' Hond hondstongenkruid om zijn' hals, doch zo, dat hij 'er met den mond niet aan kan raaken, dan loopt de Hond zo lang in de rondte tot hij dood ter aarde valt.

OM TE MAAKEN DAT DE HONDEN KLEIN BLIJVEN.

Bestrijk de Bologneefche Hondjens, van de eerste jeugd af aan, de pootjens, de lendenen en ruggegraad met *Spiritus Vini*, dit belet den groei. Om die Hondjens geheel klein te behouden, geeft men

men hun een weinig fcharlij in, vervolgens een lood gestooten granaaten of coraalen, met sterken brandewijn, tot een papjen gemaakt, dit geeft men den jongen Hond in, als hij begint te zien, hier door blijft hij even zo klein als of hij eerst geworpen ware; sommige geeven hun ook wel enkel brandewijn te drinken.

OM EEN' HOND STOM TE MAAKEN.

Vang een Wezel, neem het hart, de oogen en den tong, geef hem hier van een weinig te eeten, zo kan hij nimmer bassen.

OM EEN' DOLLEN HOND TE GENEEZEN.

Kook scheerling in water, wasch den Hond daar mede, zo zal zijn dolheid overgaan.

OM TE MAAKEN DAT EEN HOND JAGTS WORDE.

Meng hem een weinig zuurdeeg onder zijn eeten, en laat hem dit 's morgens nugteren opëeten, of strooi hem eenige korrels zout in de scheede.

OM TE MAAKEN DAT EEN HOND NIET TE VROEG WERPE.

Laat den hond, bij overvloed van bloed, een
F 2 ader

84 NATUURLIJKE HISTORIE

ader openen; doch bij zwakte van zijn baarensdeelen, geeft men hem poeder van willigen boombast.

HOE MEN EEN' HOND MOET SNIJDEN.

Het snijden geschiedt gemeenlijk of door een daadelijke infnijding en het uitneemen der teelballen, naa welks volëindig men de opgefneeden lippen weder te famen naait; waarna alles weder heelt; de hond verliest alsdan zijn geilheid, en wordt dik en vet; anders verkiest men ook wel het afbinden der ballen of balzakken met bindgaren of band; dewijl alzo de omloop der vogten in de afgebonde deelen gefremd wordt, verfterven die langzaamerhand, krimpen in, en vallen af; waarmede het oogmerk bereikt is.

OM DE HAIREN VAN EEN' HOND TE DOEN GROEIJEN.

Brand eenige teenen uit een heibezem tot asch, vermeng die met reuzel, en befmeert daar de kaale plekken mede.

OM EEN' WITTEN HOND ZWART TE MAAKEN.

Kookt ijferzwart, uitgedrukt fap van ezelsmist en bokkenfmeer, onder malkander, en beftrijk hiermede den hond tien dagen naa elkander, zo wordt hij even zo zwart als een moor.

100 1000 100 1000

OM

obs

OM TE MAAKEN DAT EEN HOND U
NIET ONTLOOPE.

Bestrijk hem van den kop tot aan de staart, als ook zijn pooten, met boter, en laat hem ook boter likken; bestrijk hem insgelijks met groen riet van den kop tot op den staart.

OM DE HONDEN TE DOEN VERSTOM-
MEN.

Draag in uw linkerhand den tong van een' hond, in een' doek gewonden.

AANMERKINGEN VAN EENIGE NIEU-
WERE DOCTOREN, OVER HET GE-
NEEZEN VAN DEN DOLLEN HONDS-
BEET.

Ik vlei mij, dat mijne lezers en leezersfen mijn' welmeenend voorneemen niet zullen misken-
nen, of ten kwaade duiden, als ik hun nog ten
besluite van dit werkjen een belangrijk geneesmid-
del, in opzicht tot den dollen hondsbeet, aan de
hand geeve. De *Hydrophobia* is een wonderlijk foort
van raazernij, gemeenlijk Watervrees genoemd.
Menschen, die hierdoor aangetast zijn, schuwen
zeer sterk het water, en durven in 't geheel ook
niet, wanneer de ziekte op zijn hoogst is, de
handen waschen, noch den dorst met water

lesfchen ; van hier nu , bekomt deze ziekte den naam van *Watervrees*. De oirzaak dezer gevaarlijke krankheid , is de beet van een dollen hond , kat , of wolf , enz. ; doch hierbij dient men optemerken , dat de oirzaak niet zo zeer alleen aan den beet dier dieren is toetefchrijven , maar inzonderheid aan het door den beet in den wond gebragte , en van daar in het bloed gevoerde fpeekfel ; want het is bekend dat 'er in het fpeekfel geestrijke deeltjens gevonden worden , welke derzelver befmetlijke woede doorden , met de tanden gemaakten wond , aan de levensgeesten mededeelen , en dus diergelijke dolheid , Watervrees , en verdere toevallen der honden , veroirzaaken. In den beginne wordt de kwaal dikwerf nog geneezen , doch heeft die reeds de overhand genomen , dan roeit men die nooit geheel uit.

In de Cuur moet men vooreerst het vergif , welke het dulle dier door zijn fpeekfel in de wonden gebragt heeft , deszelfs voortgang beletten ; men zette drooge koppen , en maake trekpleisters van mostaart , uijen , knoflook , enz. ; men geeve giftdrijvende en zweetmiddelen , uit den bezoarsteen , in onderscheide manieren ; het is ook zeer dienftig , dat de klederen , welke de lijder aanheeft , gewasfchen worden ; men geeft ook , als een algemeen middel , het inneemen van den wortel van ftokkroozen of haagdoornbesfen , tegen het gevaar van den beet , op.

Het bitterfte bij dezen toestand is , dat de lieden , welken van dusdanige honden gebeeten zijn ,
even

even zo raazend worden en weder andere menschen, zelfs hun beste vrienden aanvallen, hiervan verhaalt men een droevig voorbeeld, namentlijk, dat eens zeker bruidegom, welke negen jaaren te voren, door een schoothondjen gebeeten was, zijn bruid in den bruiloftsnagt zo jammerlijk gebeeten hadde, dat dezelve bij hem, in het bruids bed, op een erbarmelijke wijze het leven moest laten.

Het schrikkelijkste nog is, dat diergelijke dolheid zich jaaren lang in het lighaam verborgen kan houden, tot dezelve, op eenmaal, onverwagt, losbreekt, en zich, met de vreeslijkste raazernij, in schreeuwen en bijten, openbaart.

Meestendeels echter vertoont de ziekte zich op den negenden dag naa den bekoomen beet, binnen welken tijd, de lijder evenwel onder groote benaauwdheid en gestadige kwijning, in een heete koorts ligt, waarbij zich de ijsfelijkste smerten, welke de lijder doorstaat, vertoonen, tot men, naa den negenden dag, de Watervrees ontdekt; als, wanneer de patiënt voor al, wat nat is, vreest; het welk daarom te droeviger is, wijl men hierdoor van alle gelegenheid beroofd wordt, om deze arme lijders eene heilzaame artsenij toe te brengen, waardoor zij dan ook altoos, onder een onbeschrijflijke hitte en brandende koortsen, versmagtende van dorst en droogte in den mond, den geest geeven.

Men vindt gemeenlijk ook bij zulke lieden naa hun dood, dat de long, en andere innerlijke deelen, ontflooken zijn.

Zal nu zo een ellendig mensch nog door artse-
neijen geholpen worden, dan moet zulks terstond
in het begin geschieden; want zodra 'er zich Wa-
tervrees vertoont, kan men niets meer uitregten;
daarom moet men, oogenbliklijk, het gewonde deel
in koud water steeken, en daarna eenige hairen
van den dollen hond, door wien de beet geschied
is, op den wond leggen, als welke onfeilbaar het
vergif daar weder uitzuigen; doch kan men van
dien zelfden dollen hond, van welken men ge-
kwetst is, geen hair bekomen, zo is het even
goed wanneer men een hart, de hersfens, of lever
van eenen dollen Hond, of Wolf heeft; ook wor-
den de volgende kruiden, als onfeilbaar helpen-
de, aanbevoelen: als IJferkruid, Duizendguldens-
kruid, Salie, smalle Wegebladen, Bijvoet,
Wijnruit, Johannes Kruid, eeken Vaaren, Alfem,
Betonie, en roode Gentsiaan Wortel, welke men
in gelijke portiën neemt, fijn stoot, en daaglijks
tweemaal inneemt; ook kan men deze kruiden
kookken, en den wond daar mede waschen.

Ook is het Herlitsenhout, wanneer het op den
wond gelegen wordt, van zeer grooten dienst,
het kan ook geen kwaad, wanneer men den wond
toeschroeit en diep in het vleesch inbrandt; doch
alles moet in den beginne geschieden, anders is
'er geen hulpe van te hoopen.

EEN ANDER BEPROEFD MIDDEL TEGEN
DEN DOLLEN HONDSBEET.

In 't algemeen moet men, wanneer men van een' dollen hond gebeeten is, niet eerst onderzoeken of de hond dol zij, of niet, maar inzonderheid terstond tot tegenmiddelen overgaan; want ik weet een voorbeeld van een' man, die door een klein hondjen, waarmede hij gespeeld hadt, in den lip gebeeten werdt; deze man nu wist niet, en geloofde ook niet dat dit hondjen dol ware, en telde dus niet op den beet; evenwel werdt het zo erg met dien man, dat hij niet geneezen konde worden, en jammerlijk moest sterven.

Een beproefd middel is de Wortel van de *Bel-ladonna*. Deze Wortel wordt in het laatste van Junij, of in het begin van Julij, opgegraaven en gedroogd. Men snijdt hiervan geduurig iets klein, stampt het tot poeder, en geeft aan een' volwaschen mensch van 14 tot 15 grein, een kind van 6 jaaren 3 grein, en een kind van 4 jaaren van 3 grein, tot 3½ grein, des morgens met water of een weinig warm bier, in. De gevolgen en toevallen, naa dit inneemen, zijn de volgende: De patiënt krijgt een droogheid in de keel, wordt duizelig in het hoofd, en geraakt wel eens aan het ijlen, het valt hem ook op de oogen, zo dat hij niets van naa- bij duidelijk herkennen kan; doch dit vergaat even zo als het aankomt. Zodra men nu de droogte in de keel bemerkt, moet de patiënt vlijtig koud water drinken; wanneer dit naauwkeurig in agt

genomen wordt, heeft men van het vergift der ingenomene kruiden, niets te vreezen; bij sommigen blijft ook wel, naa het gebruik der voornoemde kruiden, eenige loomheid in de leden over; doch dit duurt slechts eenige dagen, en gaat van zelve over; de wond moet ook oogenbliklijk, wanneer de beet geschied is, met koud water uitgewasschen worden. Het volgende middel wordt ook zeer geroemd: men laat Bieräzijn in een pan, bijna tot kookens toe, op het vuur warm worden, en doet 'er een weinig versche boter bij, hierin doopt men een doekjen, en legt dit, naadat het wel uitgedrukt is, op den wond, het welke men geduurig herhaalt.

MIERTOE BEHOOREN OOK DE VOLGENDE
MIDDELEN.

EERSTELIJK HET MIDDEL MET DE
MEIKEEVERS

Zodra de Meikeevers zig laten zien, legt men een kwantiteit derzelven in honig, en bewaart ze op die wijze, totmen ze gebruikt. In tijden van nood, worden daar van drie of vier stuks genomen, geperst en uitgedrukt. Deze uitgedrukten geeft men den patiënt tweemaal daags in.

HET TWEDE MIDDEL IS KOPER
VEILSEL.

Men geeft een volwasfen mensch, die van een dol beest gebeeten is, een geheele dragma; doch per-

perfoonen van 9 tot 12 jaaren, een halve dragma geveild koper, drie dagen naa elkander, op een' dik gesmeerden boterham, en herhaalt zulks, naa negen dagen nog eens, spreekt den patiënt, zo veel men kan, moed in, en laat hem zijne bezigheeden verrigten; uiterlijk wascht men den wond met Wijn-azijn, waarin men, in elke kwantiteit, twee lood keukenzout laat smelten, en slaat dubbele doeken, welke daarin gedoopt zijn, om den wond; de plaatfen, waarin de beet eenigermate dieper ingegaan is, laat men toeschroeijen.

Dit goedkoope middel is zo wel bij menschen als beesten beproefd, en van dienst bevonden, en verdient daarom bijzondere opmerkzaamheid, wijl men hetzelfde, onder alle overige middelen, het eerste bij de hand heeft; men behoeft slegts van een duit iets af te schraapen; want tot een dragma wordt de kwantiteit, welke op de punt van een groot mes kan liggen, vereischt.

NOG EENIGE ANDERE MIDDELEN.

Het volgende is mede van een bijzondere goede uitwerking: men neemt oogenbliklijk, wanneer de beet geschied is, een haring, snijdt dezelve van elkander, en legt die met de binnenste zijde op den wonde, zodanig dat dezelve daardoor geheel bedekt wordt; insgelijks geeft men den patiënt roet uit den schoorsteen in; dit herhaalt men alle vier of vijf uren in den beginne, doch vervolgens minder.

Een ander beproefd middel tegen den dollen honds-beet,

beet, is eerstelijk: zodra iemand van een' dollen of kwaadaartigen hond, gebeeten is, moet men terstond versche aarde, modder of tabak, op den wond strooijen, of wat men op dat tijdstip het eerste bij de hand heeft, op dat hierdoor het vergif van het speeksel in een ander lighaam als inzuige, eer het zig met de menschelijke vogten vermene, daarna kan men den wond met water uitwaschen, en op de volgende wijze handelen:

2.) Maak Bieräzijn warm, en neem bij een half pint een half pond boter; met dezen azijn belegt men eenige dagen den wond, wanneer dezelve nu in negen dagen niet volledig geneezen is, besmeert men denzelven met zalve; ook kan men de Neurenburger pleisters gebruiken, wijl dezelve in 't gemeen de geneezing zeer spoedig bevorderen.

3.) Men geeft den patiënt ook drie of viermaal daags anderhalf once Bieräzijn, met een weinig versche boter te drinken; tot een' gewoonen drank kan men ook limonade, tafelbier, of water met een weinig wijn neemen; maar hier mede moet men ten minsten veertien dagen aanhouden.

4.) Omtrent de diët, moet men achtgeeven zorgvuldige eenigen tijd het vleesch te mijden, en zig alleen met vrugten of desfert te behelpen; vervolgens moet men alle zwaare bieren of wijnen, en in 't geheel alle verhittende dranken mijden; ook is alle melancholie, hartseer of kwaadheid zeer gevaarlijk, wijl dat den patiënt oogenbliklijk dood kan doen blijven.

5.) Bij sterke volbloedige personen, is het adelaaten zeer dienstig; offchoon zulks bij veel andere.

deren naagelaaten wordt , welken echter gelukkig hersteld zijn ; het snijden en branden der wonden, of de *vesicatoria* zijn onnoodige en finertelijke operatiën, wanneer zij gebezigd worden met oogmerk tot het uithaalen van het vergift; wijl zij alsdan te laat komen , daar de vlugheid van het vergift zig oogenbliklijk met de warme *lymphæ* (Waternogt) vereenigt; zulk eene operatie nu geschiedt gemeenlijk eerst naa een of meer uren, daarom moet men, bij gebrek van azijn, melk van zuurkool of komkommerfap gebruiken, zo lang tot men den warmen drank van Bierazijn gemaakt hebbe.

Is de beet nog versch, dan kan men zig van het volgende middel bedienen: men neemt Engewortel en Wijnruits-bladeren, stampt dezelve met honig fijn, leg dit als een pleister op den beet; dit is zeer voortrefflijk, heilzaam en goed. Men neemt ook kreeften, brandt dezelve leevendig in een digtgeslooten pan tot poeder, en geeft hiervan den gekwetsten een lepel vol, met theriakel vermengd, in.

Of:

Kook een' drank van Petercellie, drink denzelven, en maak een pleister van zaad en kruid, zo zult gij geneezen, en de beet zal u niet schaaden.

Of:

Neem Brandnetels en honig, temper dit onder elkander, en bestrijk daar mede den wond, dit helpt mede; of knoflook gekookt met honig, en op

op den wond gelegd, geneest insgelijks den beet; neem verders Wegebladen, met wit van een ei gemengd, leg dit warm op den wond; dit stilt de pijn, of Poleigroen met honig gestampt, en op den wond gelegd, 'twelk het vergift uitzuigt; ook Kruis en Munt met zout gestooten, en op den wond gelegd, dat even dezelfde werking doet, of ajuin met honig en azijn gekookt, en op den wond gelegd.

De beet van kwaade honden kan mede van vreeslijke gevolgen zijn, even als ware men van een' dollen hond gebeeten; men moet den wond, of wanneer een niet met vel bedekte huid, bij voorbeeld de lippen', door een krab, of slegts met het spog van zulk een dier, waarin eigenlijk het vergift steekt, besmet worden, met gezouten water of pekkel, wel afwaschen, of met azijn en zout wrijven, en den patiënt azijn met water te drinken geeven, als ook terstond bij een' chirurgijn hulp zoeken. Zoo die echter niet oogenbliklijk te bekomen is, moet men op het gekwetste deel spoedig een Spaanschen vlieg leggen; wijl een spoedige hulp alsdan onontbeerlijk is.

Doch is het met den patiënt zo ver gekomen dat de Watervrees zig vertoont, en alle hoop op herstelling vrugtloos is, wijl geen medicijnen meer werken, zo is 'er nog een eenig voorzeeker helpend middel overig, namentlijk: den patiënt onverhoeds, zonder dat hij iets kan merken, in 'een' vijver te werpen.

E I N D E.

I N.

I N H O U D.

<i>Inleiding.</i>	Bladz. 3
<i>Van de verscheidene soorten van Honden en d'zelve bij- zondere eigenschappen.</i>	5
<i>Van de opvoeding der Honden.</i>	14
<i>Van de opvoeding en behandeling van volwassen Honden.</i>	17
<i>Van het nut der Honden in de Geneeskunst, en hun gebruik bij andere gelegenheden.</i>	37
<i>Van enige zeer gewoone ziekten der Honden.</i>	44
<i>Middel tegen het keelgezwel.</i>	47
— tegen de druipende en ontfokene oogen.	ibid
— tegen het vermageren der Honden.	48
<i>Heelmiddel tegen de wonden der Honden.</i>	49
<i>Middel tegen een gezwel.</i>	51
— tegen de zwaare ademhaaling	ibid
— tegen al'erhande ongedierte dat de Honden kwelt.	52
— tegen het verval der Honden.	53
— tegen de kneuzingen.	ibid
— tegen de wurmen.	ibid
— tegen de wurmen die op de beschadigde plaats voor- komen.	54
— wanneer een hond zig gebrand heeft.	ibid
— tegen den kanker.	ibid
<i>Wurmpoeder.</i>	55
<i>Middel tegen het verliezen der sporen, of nagels.</i>	55
— tegen het beschadigen der pooten door het loopen.	ibid
— tegen het opzwellen en scheuren der huid.	56
— tegen het verstopte ligchaam.	ibid
<i>Waarom de dolheid der Honden te kennen, en waarmede de- zelfde voor te komen is.</i>	56
<i>Middel tegen den hoest.</i>	58
— tegen den zwaaren adem en engborstigheid der Honden.	59
— als een Hond niet eeten wil.	ibid
— tegen de snijdingen, en pijn in 't lijf.	ibid
<i>Van de koorts der Honden.</i>	60
<i>Van de heete of aanstekende koortsen.</i>	63
<i>Van de galkoortsen.</i>	ibid
<i>Van de rotkoortsen.</i>	64
<i>Van de zenuwkoortsen.</i>	ibid
<i>Middel tegen een zwaare verstauking.</i>	65
— tegen den kanker in den bek.	ibid
<i>Een weekmakende klysteer.</i>	ibid
<i>Een goede zeepklysteer.</i>	66
<i>Eene voortreffelijke pijnstillende klysteer.</i>	ibid
<i>Een klysteer tegen de winden.</i>	ibid
<i>Zalf tegen versche oogontstekingen.</i>	67
<i>Eene goede koortsdrank.</i>	ibid
<i>Middel tegen den buikloop.</i>	ibid
<i>Om te beletten dat een Hond dol worde.</i>	68
<i>Bewezen proef om te weten of een Hondenbuit schadelijk en vergiftig zij.</i>	ibid
<i>Hoe men een lid afzetten oet.</i>	ibid
<i>Tegen den kanker.</i>	69
	Mid-

Middel tegen de waterzugt.	69
— tegen de pleuris.	ibid
— tegen de bloedvloeiing.	70
— tegen het bloedpilsen.	ibid
— tegen den Hondshonger of de eetziekte.	71
— tegen den vloed.	ibid
— tegen de kramp.	72
Hoe men de ziekte van zwangere Teeven, voorkomen en geneezen zal.	ibid
Middelen, welke bij de geneezingen der ziekten van zuigende Teeven gebruikt kunnen worden.	73
Opmerkingen, welke bij gewoone ziekten van zuigende Teeven te maaken zijn.	75
Eenige kunststukken aangaande de Honden.	77
Om te maaken dat een mooie Teef jagts wordt.	ibid
— dat een hond gaarne bij u blijft en u niet ontloopt.	78
— dat u geen Hond aanblaffe.	79
Bijzonder geheim, om te maaken dat een Hond niet grooter wordt als toen hij geboren werd, en verdaer niets groeit.	80
Om te maaken dat een Hond niet van u gaat.	ibid
— dat een Hond niet u loope waarheen gij wilt.	ibid
— dat een Teef niet loops worde.	81
— dat een Hond schijne als of hij dood ware.	ibid
— dat de Honden iemand aanpissen.	ibid
Om alle Honden op eene plaats bij elkander te brengen en dezelve het blaffen te beletten.	82
Om een' Hond, uit kortswijl te dooden.	ibid
Om te maaken dat de Honden klein blijven.	ibid
Om een' Hond stom te maaken.	83
Om een' dollen Hond te geneezen.	ibid
Om te maaken dat een Hond jagts worde.	ibid
— dat een Hond niet te vroeg werpe.	ibid
Hoe men een' Hond moet snijden.	84
Om de hairen van een' Hond te doen groeijen.	ibid
Om een' witten Hond zwart te maaken.	ibid
Om te maaken dat een Hond u niet ontloope.	85
Om de Honden te doen verslommen.	ibid
Aanmerkingen van eenige nieuwere Doctoren, oyer het geneezen van den dollen Hondsbet.	ibid
Een ander beproefd middel tegen den dollen Hondsbet.	89
Middel met de Meikeevers.	90
— Koperveijfel.	ibid
Nog eenige andere Middelen.	91

